

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра німецької філології

На правах рукопису

ЧЕРНЕЦЬ ІРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

**ХАРАКТЕРИСТИКИ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ
(НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКИХ ЗМІ)**

*Спеціальність 035 Філологія
Освітньо-професійна програма Мова і література (німецька). Переклад*

Робота на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

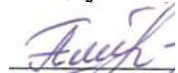
Науковий керівник:

РИСЬ ЛАРИСА ФЕДОРІВНА
кандидат філологічних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № 4
засідання кафедри німецької філології
від 13 листопада 2024 р.

Завідувач кафедри

Пасик Людмила Адамівна

АНОТАЦІЯ

Чернець І. В. «Характеристики воєнно-політичного дискурсу (на матеріалі німецьких ЗМІ)». Магістерська робота на здобуття ступеня магістра за спеціальністю 035 Філологія. Волинський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2024. 87 с.

Магістерська робота присвячена дослідженню характеристик воєнно-політичного дискурсу на матеріалі німецьких ЗМІ. У роботі здійснено аналіз лексичних, семантичних та стилістичних особливостей мови, яка використовується для висвітлення політичних та воєнних подій у німецьких медіа. Зокрема, звернуто увагу на вплив метафоричних конструкцій, риторичних прийомів та стратегій маніпулювання, які присутні в текстах новин, аналітичних матеріалів, інтерв'ю та репортажів.

Основним об'єктом дослідження є мовні особливості, що формують образи війни, конфліктів і міжнародної політики, зокрема у контексті німецької медійної культури. Проаналізовано вплив політичних та соціальних контекстів на вибір лексичних одиниць з метою формування громадської думки.

Методологія дослідження включає квалітативний аналіз текстів із використанням дискурс-аналізу медіатекстів та стилістичного аналізу німецькомовних матеріалів щодо війни в Україні, зокрема щодо використання лексичних і стилістичних засобів впливу на аудиторію.

Результати дослідження можуть бути корисними для кращого розуміння того, як медіа використовують мову для конструювання політичних реальностей і впливу на громадську думку в умовах інформаційних війн.

Ключові слова: дискурс, воєнно-політичний дискурс, лексичні особливості, стилістичні характеристики, метафора, евфемізм.

ABSTRACT

Chernets I. V. „Characteristics of Military-Political Discourse (on the Material of German Media)“. Master's thesis for a master's degree in the specialty 035 Philology. Lesya Ukrainka Volyn National University. Lutsk, 2024. 87 p.

The master's thesis is devoted to the study of the characteristics of military-political discourse based on the material of the German media. The work analyzes the lexical, semantic and stylistic features of the language used to cover political and military events in the German media. In particular, attention is paid to the influence of metaphorical constructions, rhetorical devices and manipulation strategies present in the texts of news, analytical materials, interviews and reports.

The main object of the study is the linguistic features that shape the images of war, conflict and international politics, in particular in the context of German media culture. The influence of political and social contexts on the choice of lexical items for the purpose of shaping public opinion is analyzed.

The research methodology includes a qualitative analysis of texts using discourse analysis of media texts and stylistic analysis of German-language materials about the war in Ukraine, in particular, the use of lexical and stylistic means of influencing the audience.

The results of the study can be useful for a better understanding of how the media use language to construct political realities and influence public opinion in the context of information wars.

Keywords: discourse, military-political discourse, lexical features, stylistic characteristics, metaphor, euphemism.

ABSTRACT

Chernets I. V. „Merkmale des militärisch-politischen Diskurses (am Material der deutschen Medien)“. Masterarbeit für den Masterabschluss im Fach 035 Philologie. Lesya Ukrainka Volyn National Universität. Lutsk, 2024. 87 p.

Die Masterarbeit ist der Untersuchung der Merkmale des militärisch-politischen Diskurses anhand des Materials der deutschen Medien gewidmet. Die Arbeit analysiert die lexikalischen, semantischen und stilistischen Merkmale der Sprache, die zur Berichterstattung über politische und militärische Ereignisse in den deutschen Medien verwendet wird. Insbesondere wird der Einfluss von metaphorischen Konstruktionen, rhetorischen Mitteln und Manipulationsstrategien in den Texten von Nachrichten, Analysematerialien, Interviews und Berichten untersucht.

Hauptgegenstand der Studie sind die sprachlichen Merkmale, die die Bilder von Krieg, Konflikten und internationaler Politik, insbesondere im Kontext der deutschen Medienkultur, prägen. Untersucht wird der Einfluss politischer und sozialer Kontexte auf die Wahl lexikalischer Elemente zum Zweck der öffentlichen Meinungsbildung.

Die Forschungsmethodik umfasst eine qualitative Textanalyse mittels Diskursanalyse von Medientexten und eine stilistische Analyse deutschsprachiger Materialien über den Krieg in der Ukraine, insbesondere die Verwendung lexikalischer und stilistischer Mittel zur Beeinflussung des Publikums.

Die Ergebnisse der Studie können zu einem besseren Verständnis der Art und Weise beitragen, wie die Medien Sprache zur Konstruktion politischer Realitäten und zur Beeinflussung der öffentlichen Meinung im Kontext von Informationskriegen einsetzen.

Schlüsselwörter: Diskurs, militärisch-politischer Diskurs, lexikalische Merkmale, stilistische Merkmale, Metapher, Euphemismus.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1	9
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ	9
1.1. Поняття «дискурс» у сучасній лінгвістиці.....	9
1.2. Поняття воєнного, військового та політичного дискурсів.....	15
1.3. Характерні ознаки воєнно-політичного дискурсу.....	20
1.4. Концептуальні характеристики воєнно-політичного дискурсу...	24
1.5. Маніпулятивні техніки у воєнно-політичному дискурсі.....	28
1.6. Сучасні методи дослідження дискурсу.....	30
Висновки до розділу 1.....	34
РОЗДІЛ 2	36
ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НІМЕЦЬКОМОВНОГО ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ	36
2.1. Лексичні особливості німецькомовного воєнно-політичного дискурсу.	36
2.2. Тематична класифікація термінологічної лексики воєнно-політичного..	40
2.3. Стилiстичні особливості воєнно-політичного дискурсу в німецьких ЗМІ.	43
2.4. Використання евфемізмів у німецькому воєнно-політичному дискурсі..	48
Висновки до розділу 2.....	55
РОЗДІЛ 3	57
ВОЄННО-ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС У КОНТЕКСТІ ВІЙНИ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	57
3.1. Аналіз ключових концептів німецькомовного дискурсу щодо війни в Україні	57
3.2. Особливості репрезентації українських подій у німецьких ЗМІ	66
Висновки до розділу 3.....	76
ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81

ВСТУП

Актуальність дослідження. Актуальність цього дослідження зумовлена зростаючою роллю інформаційних методів впливу на масову свідомість у сучасному світі. Воєнно-політичний дискурс, що виникає в контексті конфліктів, має особливу значимість, оскільки він не лише відображає реальність, але й активно її формує. Вивчення таких текстів дозволяє зрозуміти, як формуються і підтримуються ідеології, що виправдовують війну, а також як ці ідеології впливають на поведінку мас, зміни в соціальних структурах та політичних процесах.

Зважаючи на сучасні інформаційні війни та значення медіа як зброї в цих конфліктах, дослідження воєнно-політичного дискурсу набуває особливої актуальності. Маніпуляція інформацією, використання пропаганди, а також мовні засоби створення певних наративів стають інструментами впливу на аудиторію як всередині країни, так і за її межами. Відтак дослідження дискурсу німецьких ЗМІ дозволяє виявити ключові особливості та стратегії, що використовуються для репрезентації війни в Україні, зокрема у сфері міжнародних відносин і політики безпеки.

Теоретичним підґрунтям дослідження стали праці таких авторів, як Балабін В.В., Бацевич Ф.С., Білик К.М., Жаровська І., Жмаєва Н. та інших, які досліджували як загальні особливості політичного та воєнного дискурсів, так і специфіку їх взаємодії у контексті сучасних медіа.

Мета дослідження – теоретично і практично обґрунтувати особливості воєнно-політичного дискурсу на матеріалі німецьких ЗМІ, дослідити лексико-тематичні та лінгвостилістичні характеристики воєнно-політичного дискурсу, який формує сприйняття війни в Україні.

Для досягнення поставленої мети потрібно вирішити низку завдань:

- охарактеризувати поняття «дискурс» у сучасній лінгвістиці;
- визначити основні концепти воєнно-політичного дискурсу;

- проаналізувати лексичні та стилістичні засоби, які використовуються у німецькомовному воєнно-політичному дискурсі;
- дослідити роль евфемізмів у репрезентації конфліктів у німецьких ЗМІ;
- здійснити аналіз ключових концептів, які висвітлюються німецькими ЗМІ щодо висвітлення війни в Україні.

Об'єкт дослідження – воєнно-політичний дискурс у німецькомовних ЗМІ.

Предмет дослідження – лінгвостилістичні та концептуальні характеристики німецькомовного воєнно-політичного дискурсу.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувалися такі методи наукового аналізу: теоретичні – аналіз наукових джерел з лінгвістики і медіа-досліджень; емпіричні – дискурс-аналіз медіатекстів, стилістичний аналіз німецькомовних матеріалів щодо війни в Україні, зокрема щодо використання лексичних і стилістичних засобів впливу на аудиторію.

Матеріал дослідження. Матеріалом для дослідження є публікації з німецьких ЗМІ, які висвітлюють воєнно-політичні події, зокрема війни в Україні. Основні джерела: *Der Spiegel*, *Die Zeit*, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, *Süddeutsche Zeitung*. Для вивчення воєнно-політичного дискурсу було обрано публікації за останні кілька років, щоб охопити як реакції на великі міжнародні конфлікти, зокрема на війну в Україні, так і на загальні тенденції в інтерпретації воєнних подій у медіапросторі.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дослідження можуть бути використані для кращого розуміння мовних стратегій у висвітленні воєнно-політичних подій; розробки рекомендацій для журналістів щодо етики подачі новин про конфлікти; удосконалення медіа-комунікацій для ясного і об'єктивного викладу інформації; підвищення медіаграмотності серед аудиторії для критичної оцінки інформації; покращення міжкультурної комунікації і сприяння міжнародному діалогу.

Отже, результати дослідження мають значення для розвитку медіапрактики та міжкультурної комунікації в умовах воєнно-політичних конфліктів.

Апробація результатів та публікації. Результати дослідження були апробовані та представлені на V Всеукраїнській науково-практичній конференції (15 травня 2024 р., м. Рівне), а також у двох публікаціях:

1. Характеристики воєнно-політичного дискурсу (на матеріалі німецьких ЗМІ). *Сучасні тенденції розвитку лінгвістики та лігводидактики : збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної конференції (15 травня 2024 р.)*. [Електронне видання]. Рівне : НУВГП, 2024. С. 107-109.
2. Лексико-семантичні характеристики воєнно-політичного дискурсу. *SCIENTIA EST POTENTIA: молодіжний науковий вісник факультету іноземної філології: наук. журн.* / [редкол. : О.В. Станіслав (гол. ред) та ін.]. Луцьк: Волинськ. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2024. №11. С. 72-75.

Ці публікації стали важливим етапом у апробації результатів дослідження, дозволяючи отримати позитивні відгуки від наукової спільноти та вдосконалити теоретичні та практичні аспекти роботи.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

1.1. Поняття «дискурс» у сучасній лінгвістиці

Дискурс виступає одним з ключових понять сучасної лінгвістики, котре містить широкий спектр значень та застосувань. Існує багато підходів до вивчення дискурсу та багато різних тлумачень самого терміну «дискурс». Як зазначає В. Балабін, він зазвичай використовується для позначення способів комунікації, які включають не лише мовні елементи, але й контекст, соціальні практики та ідеологічні аспекти. У лінгвістиці та соціальних науках дискурс аналізується як багат шарова структура, яка відображає взаємодію між мовою, культурою та суспільством [9, с. 63].

Одним із перших, хто вплинув на розробку поняття дискурсу, був французький філософ та соціолог Мішель Фуко. Фуко розглядав дискурс як систему думок та висловлювань, що формують знання та суспільні практики. Він вважав, що дискурс не тільки відображає реальність, але й активно її формує, встановлюючи норми та правила, які визначають, що є допустимим чи недопустимим у суспільстві. З цього погляду, дискурс є інструментом влади та контролю, який впливає на формування ідентичностей, соціальних відносин та інституцій.

В рамках лінгвістики дискурс аналізується через призму структурних та функціональних аспектів мови. Так, структуралісти, такі як Фердинанд де Сосюр, розглядали мову як систему знаків, де кожен елемент отримує своє значення через відношення до інших елементів системи. З цього погляду, дискурс є текстом або набором текстів, що організовані за певними правилами та законами. Однак, пізніше дослідники, такі як Норман Феркляф, почали приділяти більше уваги соціальним та контекстуальним аспектам дискурсу, вважаючи, що аналіз мови не може бути відокремлений від аналізу соціальних структур та відносин влади.

О. Білецька аналізує запропоновану Н. Феркляфом концепцію критичного дискурс-аналізу та відзначає, що дискурс відображає та впливає на соціальні структури, ідеології та владні відносини. За методологією Н. Феркляфа, дискурс розглядається не лише як текст, але як комплексний соціально-політичний процес, що включає в себе виробництво, розповсюдження та інтерпретацію текстів у конкретних соціальних контекстах. Критичний дискурс-аналіз також прагне розкрити ідеологічні підтексти текстів та показати, як вони сприяють підтримці або зміні існуючих владних відносин у суспільстві [11, с. 642].

У соціальних науках поняття дискурсу розглядається також як спосіб організації соціального досвіду та конструювання соціальної реальності. Наприклад, соціальний конструктивізм підкреслює роль дискурсу у формуванні соціальних фактів та явищ. За цією теорією, реальність не є об'єктивно даною, а формується через процеси комунікації та інтерпретації, що відбуваються у суспільстві. Це означає, що різні дискурси можуть конкурувати між собою за право визначати, що є правдою чи нормою у конкретному соціальному контексті.

Ю. Габермас, німецький філософ та соціолог, розробив теорію комунікативної дії, яка також розглядає дискурс як важливий елемент соціальної інтеракції. Згідно з Ю. Габермасом, дискурс є раціональним та аргументованим обміном думками, який сприяє досягненню порозуміння між індивідами та групами. Він вважає, що ідеальний дискурс повинен бути вільним від будь-яких форм примусу та влади, дозволяючи учасникам дискусії відкрито висловлювати свої думки та аргументи на рівних засадах. Цей підхід підкреслює етичний аспект дискурсу, спрямований на створення умов для справедливого та демократичного обговорення соціальних питань.

Отже, дискурс у сучасних лінгвістичних та соціальних науках розглядається як багатовимірний феномен, що охоплює як структурні, так і соціальні аспекти мови та комунікації. Його аналіз дозволяє дослідникам краще зрозуміти, як мова впливає на формування соціальної реальності, ідентичностей та владних відносин у суспільстві. У різних підходах до вивчення дискурсу наголошується

на взаємозв'язку між мовою, культурою та владою, а також на ролі дискурсу у формуванні та підтримці соціальних норм та ідеологій.

В. Балабін зазначає, що поняття дискурсу в сучасній науковій парадигмі є важливим інструментом для аналізу та розуміння складних процесів комунікації та соціальної взаємодії. Воно дозволяє дослідникам виявити приховані механізми влади та ідеології, що впливають на наше сприйняття реальності та організацію соціального життя. Дискурс-аналіз, таким чином, є важливим методом дослідження, який сприяє поглибленому розумінню ролі мови у суспільстві та виявленню можливостей для соціальних змін [5, с. 95-96].

Дискурс як широкий і багатогранний феномен охоплює різні аспекти мови, комунікації та соціальних практик. Це комплексне поняття включає не лише сукупність мовних висловлювань, але й способи їх організації, правила, що керують їх використанням, а також контексти, в яких ці висловлювання функціонують. Дискурс може бути класифікований за різними критеріями, такими як цільова аудиторія, комунікативні цілі, соціальні функції та багато іншого.

Дискурс включає в себе різні аспекти комунікації та взаємодії. Дискурс можна визначити як структуровану сукупність висловлювань, що утворюють певний зміст у процесі комунікації. Його аналіз допомагає зрозуміти, як створюється та передається значення в процесі взаємодії між людьми. Основні функції дискурсу включають комунікативну, інтерактивну, ідентифікаційну та когнітивну.

Комунікативна функція дискурсу полягає в передачі інформації між комунікантами. Ця функція забезпечує обмін знаннями, фактами, ідеями та почуттями. Вона реалізується через різні мовні засоби, такі як слова, речення, текстові структури, інтонації тощо. Комунікативна функція є основною у будь-якому дискурсі, оскільки без неї неможливо уявити ефективну взаємодію між людьми. Важливим аспектом комунікативної функції є її здатність адаптуватися до контексту та потреб комунікантів. Наприклад, в науковому дискурсі використовуються спеціальні терміни та конструкції для точного та

однозначного вираження думок, тоді як у повсякденній розмові переважають більш прості та емоційно забарвлені форми висловлювань.

Інтерактивна функція дискурсу проявляється у процесі взаємодії між учасниками комунікації. Ця функція включає в себе обмін репліками, встановлення контактів, регулювання чергування висловлювань, підтримку та корекцію комунікаційного процесу. Інтерактивна функція сприяє налагодженню соціальних зв'язків та підтриманню взаєморозуміння між людьми. Вона особливо важлива в ситуаціях, де необхідна координація дій або прийняття спільних рішень. Наприклад, у професійних командах інтерактивна функція допомагає членам колективу ефективно співпрацювати, розподіляти обов'язки та вирішувати конфлікти.

М. Фабіан обґрунтовує, що ідентифікаційна функція дискурсу відповідає за формування та вираження ідентичності учасників комунікації. Через дискурс люди визначають себе та інших, створюють та підтримують соціальні ролі, статуси та групові приналежності. Ідентифікаційна функція проявляється у виборі мовних засобів, стилю мовлення, тематики висловлювань та інших елементів дискурсу, що підкреслюють індивідуальні та групові характеристики. Наприклад, використання професійного жаргону в межах певної спільноти сприяє її консолідації та відокремленню від інших груп. Ідентифікаційна функція також допомагає людям орієнтуватися у соціальному середовищі, розуміти свої права та обов'язки, визначати цілі та цінності [37, с. 114].

Когнітивна функція дискурсу полягає у формуванні, зберіганні та передачі знань. Ця функція включає в себе процеси концептуалізації, категоризації, узагальнення та інтерпретації інформації. Когнітивна функція забезпечує розуміння та осмислення світу, дозволяє людям орієнтуватися в ньому та приймати обґрунтовані рішення. Вона проявляється у структурі та змісті висловлювань, способах організації інформації, використанні когнітивних схем та моделей. Наприклад, в наукових статтях когнітивна функція реалізується через логічні аргументи, факти та докази, що сприяють розширенню знань у

певній галузі. Когнітивна функція також відіграє важливу роль у навчанні, де дискурс використовується для передачі та засвоєння знань.

Важливо зазначити, що функції дискурсу можуть змінюватися залежно від контексту та ситуації. Наприклад, у формальному спілкуванні, такому як наукові конференції або офіційні зустрічі, переважають комунікативна та когнітивна функції, оскільки головною метою є передача та обговорення інформації. У неформальному спілкуванні, такому як дружні бесіди або сімейні зібрання, більш важливими є інтерактивна та ідентифікаційна функції, що сприяють зміцненню соціальних зв'язків та вираженню ідентичності. Ця гнучкість функцій дискурсу дозволяє йому адаптуватися до різних потреб та умов комунікації, роблячи його ефективним інструментом взаємодії у будь-яких ситуаціях.

Структурні елементи дискурсу є фундаментальною частиною лінгвістичного аналізу та розуміння мови. Дискурс охоплює широкий спектр комунікативних практик, від щоденних розмов до складних текстових форм, таких як література, наукові статті або політичні промови. Вивчення дискурсу включає аналіз його структурних елементів, що забезпечують цілісність, зрозумілість та ефективність комунікації.

Одним із основних елементів дискурсу є тема. Тема дискурсу визначає, про що йдеться у певному комунікативному акті. Вона задає напрямок розмови або тексту і дозволяє учасникам комунікації орієнтуватися в його змісті. Теми можуть бути явними або прихованими, визначеними заздалегідь або виникати спонтанно в процесі комунікації. Важливим аспектом є здатність мовця утримувати увагу аудиторії на темі, забезпечуючи когерентність та зв'язність дискурсу. Цього досягають шляхом використання повторень, перефразувань, підведення підсумків та інших риторичних прийомів.

Тематика дискурсу може змінюватися залежно від контексту та учасників комунікації. Наприклад, у науковій статті темою можуть бути результати дослідження, в літературному творі – особисті переживання героїв, у політичній промові – актуальні соціальні проблеми. Важливо, щоб тема була чітко визначена та послідовно розкрита протягом усього дискурсу.

Наративні структури є іншим важливим компонентом дискурсу. Наратив – це спосіб організації та представлення подій, досвіду або інформації в певній послідовності, зазвичай з урахуванням причинно-наслідкових зв'язків. Наративні структури часто включають елементи, такі як вступ, розвиток подій, кульмінація та розв'язка. Вони забезпечують логічну послідовність викладу, що полегшує розуміння та запам'ятовування інформації. Наративні структури можуть варіюватися від простих до складних, вони можуть бути лінійними або нелінійними, залежно від способу організації подій. Лінійні наративи характеризуються прямим послідовним викладом подій, тоді як нелінійні можуть включати флешбеки, паралельні сюжетні лінії, зміни перспективи. Наприклад, у художній літературі часто використовуються складні наративні структури для створення інтриги та поглиблення характерів персонажів.

Риторичні стратегії – це методи, що використовуються для впливу на аудиторію та досягнення певних комунікативних цілей. Вони включають різні прийоми переконання, такі як логічні аргументи, емоційні апеляції, етичні переконання. Риторичні стратегії допомагають формувати ставлення аудиторії до теми дискурсу, змінювати її погляди, переконання або навіть поведінку. Часто використовуються такі риторичні прийоми, як риторичні питання, аналогії, метафори, гіперболи, іронія тощо. Ефективне використання риторичних стратегій потребує глибокого розуміння аудиторії, контексту та цілей комунікації.

О. Ребрій пише, що стилістичні особливості дискурсу включають вибір мовних засобів, що відображають особистість мовця, жанр дискурсу та його комунікативну мету. Стиль може бути офіційним або неофіційним, науковим або художнім, формальним або розмовним. Вибір стилю впливає на сприйняття аудиторією, надає дискурсу унікальності та автентичності. Стилiстичні особливості також можуть відображати соціокультурні контексти, впливати на інтеракції між учасниками комунікації, підкреслювати важливість певних елементів дискурсу [33, с. 376].

Стилістичні особливості дискурсу відображають індивідуальний стиль мовця та жанр дискурсу. Вибір стилю впливає на сприйняття та зрозумілість дискурсу, підкреслює його унікальність та автентичність. Наприклад, офіційний стиль характеризується використанням формальної лексики та складних граматичних конструкцій, тоді як розмовний стиль – простими, короткими реченнями та розмовною лексикою. Науковий стиль відрізняється точністю та об'єктивністю викладу, художній – емоційністю та образністю.

Таким чином, структурні елементи дискурсу – це комплекс взаємопов'язаних компонентів, що забезпечують ефективність та зрозумілість комунікації. Тема задає напрямок дискурсу, наративні структури забезпечують його послідовність, риторичні стратегії впливають на аудиторію, а стилістичні особливості додають унікальності та автентичності. Розуміння та вміння аналізувати ці елементи є ключовими для успішної комунікації у різних контекстах та жанрах.

1.2. Поняття воєнного, військового та політичного дискурсів

Визначення військового та воєнного дискурсів вимагає глибшого аналізу через їхню значущість у сучасному світі, особливо в контексті глобальних конфліктів та зростаючої ролі збройних сил у різних країнах. Ці два поняття часто використовуються взаємозамінно, але вони відрізняються за своїм змістом, акцентами та функціями. Військовий дискурс та воєнний дискурс охоплюють різні аспекти як ведення війни, так і обговорення війни, мають різні цілі та застосовуються в різних контекстах, що підкреслює їхню відмінність.

Воєнний дискурс стосується широкого контексту війни та конфліктів. Це явище, що охоплює різноманітні сфери, такі як політична, економічна, соціальна, історична, культурна та філософська. Воєнний дискурс включає обговорення того, чому відбуваються війни, як вони впливають на суспільство та які є способи їх уникнення або вирішення. Він також охоплює питання гуманітарних криз, пов'язаних з війною, наприклад, проблеми біженців або внутрішньо

переміщених осіб, руйнування інфраструктури, вплив війни на економіку та міжнародні відносини. Важливо зазначити, що воєнний дискурс часто розглядається у глобальному контексті, оскільки війни впливають на кілька країн і можуть мати наслідки для міжнародної безпеки та стабільності. Крім того, він може бути пов'язаний з миротворчими зусиллями, оскільки воєнний дискурс часто охоплює питання припинення конфліктів та підтримки миру. Наприклад, в рамках міжнародних організацій, таких як ООН, ведуться дебати щодо уникнення нових конфліктів та врегулювання існуючих. Це робить воєнний дискурс важливою частиною глобальної політики.

Воєнний дискурс також включає широкий спектр питань, пов'язаних з економічними наслідками війни. Економічні втрати та руйнування є однією з ключових тем цього дискурсу, оскільки війна часто призводить до суттєвого падіння рівня життя, руйнування інфраструктури та зниження продуктивності економіки. Також значна увага приділяється питанням відбудови економіки після війни, пошуку інвестицій для відновлення зруйнованих регіонів, забезпечення соціальної підтримки для тих, хто постраждав від війни. Ці аспекти є важливими не лише для держав, які перебувають у стані війни, але й для міжнародної спільноти, оскільки конфлікти можуть мати глобальний економічний вплив.

У політичному контексті воєнний дискурс охоплює обговорення того, як війна впливає на державні системи, демократію, політичні режими та міжнародні відносини. Війни можуть призводити до політичної нестабільності, зміни режимів та навіть розпаду держав. Воєнний дискурс також часто розглядає питання втручання міжнародної спільноти у конфлікти, легітимність таких втручань, а також правові та моральні аспекти війни. Це може включати дискусії щодо застосування сили, прав людини під час конфліктів, ролі міжнародних законів у врегулюванні воєн та забезпеченні справедливості після їх завершення. Важливим елементом є також питання пацифізму та миротворчої діяльності, де обговорюються шляхи уникнення війни та пошуку альтернативних методів вирішення конфліктів.

У свою чергу, військовий дискурс має більш конкретний характер і зосереджується на питаннях, пов'язаних зі збройними силами (військом), їхньою структурою, організацією та тактикою ведення бойових дій. Це дискурс, що функціонує всередині військових структур та відображає специфічні питання військової справи. Військовий дискурс акцентує увагу на підготовці військовослужбовців, їхньому навчанні, тактиці і стратегії ведення війни, розвитку нових технологій та озброєння. Військові операції, логістика, командування та контроль є ключовими аспектами військового дискурсу. Така спеціалізована мова використовується в середовищі професійних військових, а також серед політиків і урядовців, що займаються питаннями оборони і національної безпеки. Військовий дискурс значною мірою технічний і спеціалізований, і часто не розглядається в ширшому соціальному або політичному контексті, як це робить воєнний дискурс.

У військовому дискурсі ключовим аспектом є розвиток озброєння і військових технологій. Військові технології швидко розвиваються, і це робить дискурс динамічним, оскільки збройні сили постійно адаптуються до нових реалій сучасного ведення війни. Військовий дискурс також охоплює питання планування та проведення бойових операцій, що потребує великого рівня підготовки та аналізу. Підготовка військових кадрів, їхня тактична та стратегічна підготовка є основним аспектом цього дискурсу. Крім того, військовий дискурс акцентує увагу на конкретних бойових діях, що відбуваються на полі бою, та їхньому оперативному управлінні. Це включає в себе створення і виконання військових планів, організацію логістики, а також координацію дій між різними підрозділами. Військовий дискурс також акцентує увагу на таких питаннях, як мораль військовослужбовців, їхня фізична підготовка, забезпечення озброєнням та ресурсами.

Також слід зазначити, що військовий дискурс є значною мірою автономним і функціонує всередині військових структур. Він є невід'ємною частиною оборонної політики держав, але рідко виходить за межі цієї сфери. Цей дискурс більш закритий і менш доступний для широкої публіки, оскільки він часто

містить секретну або технічно складну інформацію. Крім того, військовий дискурс значною мірою залежить від конкретної військової культури та історичних традицій збройних сил кожної окремої держави.

Військовий дискурс має й іншу особливість - він акцентує увагу на конкретних тактичних та оперативних питаннях, що стосуються ведення бойових дій, тоді як воєнний дискурс більше зосереджений на стратегічних та глобальних питаннях. Наприклад, під час бойових дій військовий дискурс буде акцентувати увагу на тому, як краще організувати оборону або наступ, які засоби краще використовувати, тоді як воєнний дискурс може охоплювати обговорення того, чому війна взагалі почалася та які будуть її наслідки для міжнародної спільноти.

Таким чином, можна підсумувати, що воєнний дискурс має більш загальний характер і стосується різноманітних аспектів війни, включаючи політичні, економічні, соціальні та гуманітарні. Він розглядає війну як явище у широкому контексті, зосереджується на її причинах, наслідках, миротворчих ініціативах та врегулюванні конфліктів. Воєнний дискурс може включати питання пацифізму, мирних угод та врегулювання міжнародних конфліктів. Він також охоплює широку аудиторію і часто обговорюється у контексті міжнародної спільноти.

Військовий дискурс, у свою чергу, більш спеціалізований і технічний. Він стосується конкретних питань військової справи, таких як структура збройних сил, тактика і стратегія ведення бойових дій, підготовка військовослужбовців, розвиток озброєння та військових технологій. Військовий дискурс зосереджений на питаннях, які мають безпосередній стосунок до збройних сил та їхньої діяльності. Це робить його більш вузьким, порівняно з воєнним дискурсом, але водночас більш глибоким у конкретних аспектах військової справи.

Політичний дискурс охоплює широку сферу комунікації, яка включає не тільки воєнну тематику, але й всі аспекти управління державою, зовнішньої та внутрішньої політики, ідеології, права, економіки, соціальних питань. Політичний дискурс формується під впливом різноманітних ідеологічних

систем, які визначають основні напрями та стратегії розвитку суспільства. Основним інструментом політичного дискурсу є мова, за допомогою якої політичні лідери та інституції здійснюють вплив на суспільну думку, мобілізують населення, виправдовують або засуджують певні політичні рішення та дії.

Воєнно-політичний дискурс виникає на перетині воєнного та політичного дискурсів і включає в себе елементи обох, створюючи особливий вид комунікації, що спрямований на легітимацію воєнних дій, мобілізацію підтримки серед населення та міжнародної спільноти, а також на побудову певних ідеологічних наративів, що виправдовують політику війни. Такий дискурс зазвичай активізується в умовах воєнних конфліктів або під час підготовки до них, коли політичне керівництво держави використовує військову риторику для обґрунтування своїх дій та для створення необхідного рівня суспільної підтримки.

О. Данильян зазначає, що воєнний та політичний дискурси є складними й багатошаровими явищами, які мають ключове значення для розуміння міждержавних відносин, а також для внутрішньої політики країн. Воєнно-політичний дискурс у філологічному аспекті є складним процесом комунікації, що відображає взаємодію мовних, соціальних та політичних факторів, і який, як правило, характеризується високим рівнем емоційної напруги, риторичної маніпуляції та стратегічної комунікації [17, с. 54].

Одним із важливих аспектів воєнно-політичного дискурсу є використання риторичних стратегій та мовних прийомів для маніпулювання суспільною свідомістю. Наприклад, часто використовуються метафори війни, які дозволяють політичним лідерам створювати уявлення про конфлікт як про щось героїчне, неминуче або необхідне. Такі метафори можуть підсилювати патріотичні настрої, формувати образ ворога, сприяти згуртованості населення перед зовнішньою загрозою. Іншим поширеним прийомом є використання евфемізмів, які дозволяють пом'якшити негативні аспекти війни, представити їх у більш прийнятному для громадської думки світлі.

К. Дашкова пише, що важливу роль у воєнно-політичному дискурсі відіграє також наративний компонент, що дозволяє створювати певні історії або міфи, які підкріплюють легітимність воєнних дій. Такі наративи часто ґрунтуються на історичних прикладах, ідеях національної величі, боротьби за свободу чи незалежність, і можуть бути спрямовані на виправдання агресії, мобілізацію підтримки серед населення та зміцнення внутрішньої єдності нації. Через такі наративи політичне керівництво намагається створити уявлення про війну як про морально виправдану та необхідну для захисту національних інтересів [18, с. 60].

Особливе значення у воєнно-політичному дискурсі має поняття «ворога», яке виконує роль головного елемента в конструюванні наративу конфлікту. Образ ворога, як правило, створюється через використання негативно забарвлених лексичних засобів, які акцентують увагу на жорстокості, аморальності іншої сторони конфлікту. Такий образ дозволяє виправдовувати власні агресивні дії, знижує моральну вагу опонента та створює відчуття загрози, що вимагає активних дій з боку населення та влади.

1.3. Характерні ознаки воєнно-політичного дискурсу

Воєнно-політичний дискурс є складним і багатограним явищем, яке відіграє значну роль у формуванні суспільної свідомості, створенні наративів війни та миру, а також в управлінні соціальними процесами під час збройних конфліктів. Вивчення його характерних ознак є важливим завданням філології, оскільки мова, яка використовується у воєнно-політичному дискурсі, має специфічні риси, що відображають як соціальні, так і політичні контексти. Ці риси формуються під впливом ідеологічних, культурних, історичних та психологічних факторів і мають суттєвий вплив на сприйняття і оцінку війни та політичних подій, як на національному, так і на міжнародному рівнях.

Ю. Волощук визначає, що однією з ключових ознак воєнно-політичного дискурсу є використання мови як інструменту маніпуляції та пропаганди.

Політичні лідери, військові командувачі, засоби масової інформації та інші учасники дискурсу часто вдаються до навмисного відбору мовних засобів для створення певних образів ворога, героїв та жертв. Ці образи формуються за допомогою таких риторичних прийомів, як метафори, гіперболи, евфемізми, та епітети, що мають на меті викликати емоційні реакції у аудиторії та сформувавши певне ставлення до подій, які висвітлюються [16, с. 181].

Метафора є одним із найпоширеніших засобів у воєнно-політичному дискурсі. Вона дозволяє перенести значення одного поняття на інше, створюючи нові асоціації і тим самим підсилюючи риторичний ефект. Наприклад, війна часто описується як «хрестовий похід», що підкреслює її нібито моральну справедливість і необхідність. Іншим прикладом може бути метафоричне зображення ворога як «звіра» або «чудовища», що підсилює його дегуманізацію і виправдовує агресивні дії проти нього.

Евфемізми також є характерною ознакою воєнно-політичного дискурсу. Вони використовуються для пом'якшення або приховування негативних аспектів війни, таких як насильство, жертви та руйнування. Замість того, щоб говорити про вбивства мирного населення, у воєнно-політичному дискурсі можуть використовуватися вирази на кшталт «супутні втрати» або «нейтралізація цілей». Використання таких термінів, як «миротворча операція» замість «військове вторгнення» або «колатеральні втрати» замість «цивільні жертви», є яскравим прикладом цього явища. «Це дозволяє керуючим елітам формувати позитивне сприйняття воєнних дій у громадській думці, а також знижувати рівень соціального опору» [20, с. 61]. Такий підхід допомагає зменшити психологічне навантаження на аудиторію і створити більш прийнятний образ війни.

Іншим важливим аспектом воєнно-політичного дискурсу є використання стилістичних прийомів, спрямованих на створення почуття національної єдності та патріотизму. Зокрема, часте вживання звертань до національної ідентичності, історичних подій, героїчних вчинків предків є потужним інструментом

мобілізації суспільства. Такий дискурс підкреслює важливість колективних зусиль і солідарності перед обличчям загрози, яка постає перед нацією.

Важливим є питання легітимізації влади через воєнно-політичний дискурс. У часи кризи або військових дій влада часто звертається до риторики, яка виправдовує авторитарні заходи та обмеження громадянських свобод під приводом національної безпеки. Це може включати обмеження свободи слова, посилення цензури, збільшення контролю за приватним життям громадян тощо. Такий дискурс спрямований на створення у населення відчуття небезпеки та необхідності підпорядкування заради виживання, що може призводити до довготривалих змін у політичній культурі та суспільних інститутах.

Водночас, воєнно-політичний дискурс відображає не тільки актуальні події, але й ідеологічні установки, що стоять за ними. Це виявляється у відборі тем, які обговорюються, і тих, які замовчуються; у способах аргументації та представленні фактів; у виборі мовних засобів, що впливають на емоційне і раціональне сприйняття аудиторії. Важливою рисою воєнно-політичного дискурсу є його маніпулятивний потенціал. В умовах військових конфліктів мова стає потужним інструментом впливу на масову свідомість. Використання певних риторичних стратегій, таких як апеляція до патріотизму, захисту національної безпеки або боротьби зі злом, допомагає мобілізувати населення, створюючи почуття єдності та готовності до жертв. Цей аспект дискурсу особливо важливий у контексті пропаганди, коли інформація подається у спосіб, що посилює емоційний вплив на аудиторію і підсилює необхідність дій, запропонованих владою.

На рівні тексту, воєнно-політичний дискурс характеризується певною структурою, яка включає такі елементи, як опис подій, аргументація, заклики до дії та оцінка. Опис подій часто включає в себе деталізацію конкретних воєнних дій, чисельність військових, кількість втрат, опис місцевості тощо. Аргументація у воєнно-політичному дискурсі може базуватися на логічних доказах, історичних аналогіях, моральних принципах чи прагматичних міркуваннях. Заклики до дії можуть бути як прямими, так і завуальованими, проте вони завжди спрямовані

на досягнення конкретних політичних або воєнних цілей. Оцінка ж надає суб'єктивний характер представленню подій, формуючи у аудиторії певне ставлення до них.

Важливою ознакою воєнно-політичного дискурсу є його динамічність. Мова, що використовується в цьому контексті, змінюється в залежності від етапу конфлікту, політичної ситуації, зовнішніх впливів та інших факторів. На початку конфлікту риторика може бути більш агресивною, з акцентом на необхідності захисту національних інтересів, тоді як у фазі переговорів чи після завершення активних бойових дій, дискурс може зміститися в бік пошуку компромісів та примирення.

Воєнно-політичний дискурс також відзначається високим ступенем спеціалізації та використанням термінології, характерної для військової сфери. Це створює своєрідний бар'єр для широкого загалу, оскільки сприйняття та розуміння інформації значною мірою залежить від рівня компетентності аудиторії. Використання військової термінології може мати як позитивні, так і негативні наслідки. З одного боку, це дозволяє точно й однозначно передавати складні концепції та ідеї, з іншого боку, це може призводити до відчуження частини аудиторії, яка не володіє необхідними знаннями для розуміння такої інформації. Це, в свою чергу, може посилювати залежність населення від експертних джерел інформації, які мають монополію на інтерпретацію подій.

Ще одним важливим аспектом воєнно-політичного дискурсу є його інтернаціоналізація. В умовах глобалізації та розвитку інформаційних технологій, воєнно-політичний дискурс перестає бути обмеженим кордонами однієї держави. Інформаційні війни, пропаганда та контрпропаганда стають глобальними явищами, що впливають на міжнародну спільноту. Це призводить до виникнення нових викликів для держав, які мають справлятися з маніпулятивними інформаційними кампаніями, спрямованими як проти внутрішньої, так і зовнішньої аудиторії.

У рамках філологічного підходу до аналізу воєнно-політичного дискурсу важливо враховувати не лише лінгвістичні, але й культурні аспекти. Мова як

соціальний феномен відображає культуру, в якій вона функціонує, а отже, аналіз воєнного дискурсу повинен враховувати національні особливості, історичний контекст та соціальні практики. Наприклад, дослідження воєнного дискурсу в різних країнах можуть виявити суттєві відмінності в риторичних стратегіях, що пов'язані з культурними та історичними традиціями. Такі відмінності можуть стосуватися способів побудови наративів, використання певних символів або інтерпретації воєнних подій.

Крім того, у воєнно-політичному дискурсі важливу роль відіграє питання пам'яті та історії. Дискурс, пов'язаний з війною, часто включає в себе елементи колективної пам'яті, що впливають на інтерпретацію сучасних подій. Наприклад, історичні паралелі або алюзії на попередні конфлікти можуть використовуватися для виправдання сучасних воєнних дій або для створення певного образу ворога. Це є особливо актуальним у суспільствах, які пережили тривалі конфлікти або війни, де пам'ять про минуле залишається важливою частиною національної ідентичності.

1.4. Концептуальні характеристики воєнно-політичного дискурсу

Воєнно-політичний дискурс є однією з найбільш складних і багатогранних форм комунікації, яка охоплює широкий спектр взаємодій між державами, міжнародними організаціями, військовими структурами, медіа та громадськістю. Він виконує ключову роль у формуванні суспільної свідомості, управлінні суспільними настроями та політичними процесами, а також у формуванні стратегії і тактики ведення воєнних дій. Воєнно-політичний дискурс є невід'ємною частиною процесу прийняття рішень у сфері національної безпеки та оборони, і впливає на міждержавні відносини, як у мирний час, так і під час військових конфліктів.

Д. Василенко зазначає, що воєнно-політичний дискурс має кілька ключових аспектів, серед яких можна виділити ідеологічний, стратегічний, інформаційний та емоційний виміри. Кожен з них відіграє важливу роль у формуванні

загального наративу війни та політичних процесів, що її супроводжують [15, с. 22].

О. Тараненко зауважує, що воєнно-політичний дискурс є складним і багатограним явищем, яке включає в себе різноманітні концепти та ідеї, що формують його основу. Цей дискурс є важливим елементом у розумінні міжнародних відносин, конфліктів і співробітництва між державами та іншими політичними акторами. Основні концепти воєнно-політичного дискурсу включають такі ключові поняття, як війна, мир, ворог, союзник, безпека, загроза та багато інших. Кожен з цих концептів має свої унікальні характеристики та визначення, що впливають на те, як вони використовуються у політичному контексті [35, с. 144].

ВІЙНА є одним з найважливіших і найскладніших концептів у воєнно-політичному дискурсі. Вона може бути визначена як збройний конфлікт між двома або більше сторонами, що ведеться з метою досягнення політичних, економічних або інших цілей. Війна включає в себе різні види збройних дій, тактики та стратегії, що використовуються для досягнення перемоги над противником. Війна може мати різні форми, включаючи конвенційні війни, партизанські війни, громадянські війни та інші види конфліктів. У сучасному світі війна також може включати в себе кібервійну, інформаційну війну та інші форми неконвенційного конфлікту.

МИР, як концепт, є протилежністю війни і визначається як стан відсутності збройних конфліктів і насильства між державами або іншими політичними акторами. Мир може бути досягнутий через різні засоби, включаючи дипломатію, переговори, укладення мирних угод та інші форми мирного врегулювання конфліктів. Мир також може бути підтриманий через механізми міжнародного права, такі як Організація Об'єднаних Націй, яка спрямована на збереження миру і безпеки в усьому світі. У воєнно-політичному дискурсі мир є важливим елементом, що визначає стабільність і розвиток міжнародних відносин.

Ворог є ключовим концептом у воєнно-політичному дискурсі, що визначає суб'єкта, який розглядається як загроза або противник. Ворог може бути визначений як держава, група або індивід, що представляє загрозу безпеці, суверенітету або інтересам іншої держави або політичного актора. Ворог може бути визначений через різні критерії, включаючи ідеологічні, економічні, військові та інші фактори. Визначення ворога є важливим елементом у формуванні стратегій безпеки та оборони, а також у визначенні союзників і партнерів.

К. Білик вважає, що СОЮЗНИК є іншим важливим концептом у воєнно-політичному дискурсі, що визначає суб'єкта, який розглядається як партнер або підтримуюча сторона. Союзник може бути визначений як держава, група або індивід, що співпрацює з іншою державою або політичним актором для досягнення спільних цілей або захисту спільних інтересів. Союзники можуть формувати коаліції, альянси та інші форми співробітництва, що спрямовані на забезпечення безпеки та стабільності. Приклади таких альянсів включають НАТО, Європейський Союз та інші міжнародні організації [12, с. 74].

БЕЗПЕКА теж є важливим концептом у воєнно-політичному дискурсі, що визначається як стан захищеності від загроз і ризиків. Безпека може включати різні аспекти, включаючи військову безпеку, економічну безпеку, екологічну безпеку та інші види безпеки. Військова безпека включає захист держави від зовнішніх загроз через військову силу, оборонні стратегії та військові альянси. Економічна безпека включає захист економічних інтересів держави від загроз, таких як економічні санкції, торгівельні війни та інші форми економічного тиску. Екологічна безпека включає захист навколишнього середовища від загроз, таких як зміна клімату, забруднення та інші екологічні проблеми.

ЗАГРОЗА є іншим важливим концептом у воєнно-політичному дискурсі, що визначає потенційну небезпеку або ризик для безпеки. Загроза може бути визначена як дія або подія, що може завдати шкоди державі, її громадянам або інтересам. Загрози можуть включати військові напади, терористичні акти, кібератаки, економічні кризи та інші форми небезпеки. Визначення загроз є важливим

елементом у формуванні політики безпеки та оборони, а також у розробці стратегій реагування на ці загрози.

В. Балабін стверджує, одним з ключових елементів воєнно-політичного дискурсу є також питання суверенітету, яке визначає право держави на незалежність і самоврядування. Суверенітет є фундаментальним принципом міжнародного права, що визначає право держави на контроль над своєю територією, населенням та ресурсами. Порушення суверенітету може призводити до конфліктів і війни, що підкреслює важливість цього концепту у воєнно-політичному контексті [7, с. 105].

Дипломатія є важливим інструментом у воєнно-політичному дискурсі, що використовується для врегулювання конфліктів і забезпечення миру. Дипломатія включає в себе різні засоби, такі як переговори, медіація, укладення договорів та інші форми дипломатичної діяльності. Дипломатичні зусилля спрямовані на зниження напруги, запобігання війнам і сприяння співробітництву між державами. Дипломатія може бути офіційною, яка проводиться через урядові канали, або неофіційною, що включає громадські організації, неурядові організації та інші суб'єкти.

Економічні санкції є одним з інструментів, що використовуються у воєнно-політичному дискурсі для тиску на держави або інші політичні актори. Санкції можуть включати обмеження на торгівлю, фінансові обмеження, ембарго та інші економічні заходи, спрямовані на зміну поведінки держави або досягнення політичних цілей. Економічні санкції можуть мати серйозні наслідки для економіки держави, на яку вони накладаються, та можуть впливати на міжнародні відносини.

Ідеологія відіграє фундаментальну роль у формуванні та розвитку воєнно-політичного дискурсу, впливаючи на різні аспекти суспільного життя, політичні рішення, соціальну мобілізацію та навіть стратегічне мислення військових лідерів. Щоб зрозуміти цей складний процес, необхідно розглянути ідеологічні компоненти в контексті історичних, соціальних та культурних чинників.

Таким чином, воєнно-політичний дискурс є складним когнітивним феноменом, що має свою концептосферу. Об'єктивація основних концептів воєнно-політичної сфери суспільного життя виявляє їхні концептуальні особливості, а також може сприяти формуванню нових концептуальних ознак, акцентувати увагу лише на тих характеристиках, які важливі для підтримки та легітимізації політичних та військових дій. Розуміння головних концептів є ключовим для аналізу та критичного осмислення воєнно-політичного дискурсу, що дозволяє краще зрозуміти механізми маніпуляції громадською думкою та впливу на прийняття рішень в умовах конфліктів та кризи.

1.5. Маніпулятивні техніки у воєнно-політичному дискурсі

Маніпулятивні техніки у воєнно-політичному дискурсі вимагають глибокого аналізу з філологічної точки зору. Воєнно-політичний дискурс являє собою особливу форму комунікації, де слова, фрази та риторичні прийоми використовуються для досягнення певних політичних цілей, часто за допомогою маніпуляцій. Цей дискурс формується в умовах підвищеного рівня соціальної напруги, що зумовлює необхідність створення переконливої та контрольованої інформації для формування громадської думки. Важливим аспектом дослідження маніпулятивних технік є розуміння того, як мова використовується для впливу на свідомість людей, часто оминаючи їхню здатність до критичного мислення.

Маніпулятивні техніки у воєнно-політичному дискурсі зазвичай використовуються для досягнення кількох основних цілей. Перш за все, вони спрямовані на створення і підтримання ідеологічної домінанти, що виправдовує воєнні дії або політичні рішення. Наприклад, через використання специфічної лексики та синтаксичних конструкцій формується образ ворога, що сприймається як загроза національній безпеці або культурним цінностям. Цей образ створюється за допомогою таких прийомів, як дегуманізація, коли

протипник зображується як істота, позбавлена людських якостей, або, навпаки, гіперболізація його злочинів та намірів.

Н. Ортипська стверджує, що однією з найпоширеніших технік є використання емоційно забарвлених слів і виразів, що активують підсвідомі страхи або почуття патріотизму у слухачів або читачів. Наприклад, у контексті воєнних конфліктів часто використовуються слова, що наголошують на несправедливості дій протипника, підкреслюючи моральну перевагу своєї сторони [11, с. 56–61].

Крім того, маніпуляція у воєнно-політичному дискурсі може здійснюватися через граматичні конструкції, які підсилюють або послаблюють певну інформацію. Наприклад, використання пасивного стану дозволяє зняти відповідальність з суб'єкта дії, або, навпаки, підкреслити активність іншої сторони. Замість фрази «наші війська зруйнували місто» може використовуватися конструкція «місто було зруйноване», що зменшує відчуття провини або відповідальності за ці дії. Іпверсія та інші стилістичні фігури також можуть використовуватися для того, щоб приховати справжній зміст повідомлення або змінити акцент на певні аспекти інформації.

Маніпулятивний дискурс також активно використовує риторичні питання, метафори, аналогії та інші риторичні прийоми, які впливають на когнітивні процеси аудиторії.

Особливо важливу роль у маніпулятивних техніках відіграє вибір інформації, яка надається аудиторії. Селективність у висвітленні фактів, а також акцентування на певних аспектах ситуації, може істотно змінити сприйняття подій. Наприклад, у воєнно-політичному дискурсі часто застосовуються техніки замовчування, коли певні важливі факти навмисно ігноруються або подаються у вигідному світлі для досягнення певних цілей. Це може проявлятися як у медіа, так і в офіційних заявах, де, наприклад, підкреслюється тільки успіхи армії або приховується інформація про втрати.

Ще однією маніпулятивною технікою є перекручення фактів або їхнє часткове подання, що дозволяє змінити контекст інформації. Це може бути

досягнуто через неправильний переклад, зміщення акцентів або використання недостовірних джерел інформації. У сучасних умовах інформаційних воєн це особливо актуально, оскільки поширення фейкових новин стало потужним інструментом впливу на громадську думку. Завдяки швидкому поширенню через соціальні мережі, ці новини здатні формувати певну реальність, яка вигідна тій чи іншій стороні конфлікту.

Маніпуляція також може здійснюватися через створення інформаційного шуму, коли велика кількість несуттєвої або відволікаючої інформації подається для того, щоб приховати або затьмарити справжню суть подій. Така техніка дозволяє зменшити критичність сприйняття аудиторії, адже в умовах інформаційного перевантаження стає складніше відрізнити важливе від другорядного. Це особливо ефективно в умовах, коли аудиторія не має можливості або часу на глибокий аналіз інформації.

Крім того, слід зазначити використання візуальних маніпуляцій, які також є частиною воєнно-політичного дискурсу. Фотографії, відео, графіки та інші візуальні матеріали можуть бути використані для створення певного враження або наративу. Наприклад, відбір кадрів або кут зйомки можуть суттєво змінити сприйняття події, викликаючи певні емоції або асоціації. Візуальна маніпуляція часто поєднується з вербальною, що посилює загальний ефект впливу на аудиторію.

1.6. Сучасні методи дослідження дискурсу

Дослідження дискурсу як об'єкта філологічних та соціально-гуманітарних наук привертає дедалі більшу увагу дослідників, особливо актуальним є сьогодні наукові розвідки воєнно-політичного дискурсу. Останній є складним феноменом, що поєднує в собі мовні, ідеологічні, соціальні та культурні аспекти. У цьому контексті застосування сучасних методів дослідження дискурсу має велике значення для розуміння того, як мова використовується в умовах конфліктів, протистоянь і політичної боротьби. Основні методи дослідження

дискурсу, такі як контент-аналіз, дискурсивний аналіз та критичний дискурс-аналіз, дозволяють глибше зануритись у структуру та зміст дискурсивних практик, зокрема у воєнно-політичному контексті.

Д. Коритнік зазначає, контент-аналіз є одним із найпоширеніших методів дослідження дискурсу. Він передбачає систематичне, кількісне і якісне вивчення текстів з метою виявлення певних тем, понять, стереотипів, ідей або установок, що передаються через дискурс. У контексті воєнно-політичного дискурсу контент-аналіз може бути використаний для вивчення медіа-повідомлень, офіційних заяв, промов, законодавчих актів та інших текстів, що відображають погляди та позиції різних сторін конфлікту. Цей метод дозволяє визначити, які теми домінують у публічному просторі, як вони змінюються з часом, і яким чином певні наративи впливають на сприйняття аудиторії. Наприклад, контент-аналіз може виявити, як часто у висвітленні воєнних подій використовуються певні ключові слова або вирази, які створюють певний образ ворога чи героя [22, с. 271].

Дискурсивний аналіз є ще одним важливим методом дослідження дискурсу. Він зосереджується на дослідженні структури і функції мовлення в соціальному контексті. Дискурсивний аналіз досліджує, як мовні практики формують соціальні реалії, ідентичності, стосунки влади та інші суспільні явища. У випадку воєнно-політичного дискурсу цей метод дозволяє розглядати, як мова використовується для легітимації воєнних дій, мобілізації суспільства, формування національної ідентичності та обґрунтування політичних рішень. Дискурсивний аналіз звертає увагу на те, як мовленнєві акти, такі як промови лідерів, публічні заяви та офіційні документи, відображають ідеологічні позиції та сприяють реалізації певних політичних стратегій.

Критичний дискурс-аналіз (КДА) є особливим видом дискурсивного аналізу, що зосереджується на розкритті зв'язків між мовою, владою та ідеологією. КДА досліджує, як мовні практики сприяють закріпленню або запереченню влади в суспільстві, як вони відображають або піддають критиці соціальні нерівності, і як через мову реалізується ідеологічний контроль. У

контексті воєнно-політичного дискурсу КДА дозволяє аналізувати, як мова використовується для виправдання військових інтервенцій, створення образу ворога, маніпулювання громадською думкою та легітимації влади. Критичний дискурс-аналіз підкреслює важливість вивчення тих мовних елементів, які, здавалось би, є нейтральними, але насправді виконують важливу ідеологічну функцію. Це може бути, наприклад, використання певних метафор або мовленнєвих конструктів, що формують уявлення про конфлікт і його учасників.

Одним із сучасних трендів у дослідженні воєнно-політичного дискурсу є використання цифрових технологій і великих даних (big data). Це відкриває нові можливості для аналізу великих масивів текстів, таких як повідомлення в соціальних мережах, новинні статті або офіційні документи. Методи автоматизованого контент-аналізу, такі як аналіз тональності (sentiment analysis) або тематичний аналіз (topic modeling), дозволяють дослідникам виявляти загальні тенденції та приховані патерни в даних. Це є особливо корисним у випадку дослідження інформаційних воєн, де швидкість поширення інформації та її вплив на аудиторію відіграють ключову роль.

Інший важливий аспект сучасних досліджень воєнно-політичного дискурсу полягає в аналізі його медіа-аспектів. У сучасному світі медіа відіграють центральну роль у формуванні та трансляції воєнно-політичного дискурсу. ЗМІ можуть бути як інструментом пропаганди, так і засобом критики та опору. Вивчення медіа-дискурсу дозволяє зрозуміти, як через медіа конструюються образи війни, як вони впливають на громадську думку, та які ідеологічні позиції вони відображають. Це може включати аналіз новинних репортажів, телевізійних програм, кінофільмів або навіть коментарів у соціальних мережах.

У сучасних дослідженнях дискурсу важливо також враховувати культурні та історичні контексти, в яких цей дискурс функціонує. Воєнно-політичний дискурс часто має глибокі культурні корені, які впливають на його структуру та зміст. Наприклад, історичні наративи, міфи, культурні символи можуть відігравати важливу роль у формуванні ідеологічних установок та соціальних

ідентичностей. Культурний аналіз дискурсу дозволяє виявити ці глибинні шари, що впливають на сприйняття війни та політики.

Методологічний підхід у нашому дослідженні був обраний з урахуванням специфіки досліджуваного матеріалу, теоретичних положень, що визначають особливості воєнно-політичного дискурсу, та необхідності врахування контексту, в якому цей дискурс функціонує.

Дослідження проводилося у кілька послідовних етапів, кожен із яких включав застосування певного набору методів. На першому етапі було проведено аналіз літературних джерел із тематики дослідження, що допомогло встановити основний термінологічний інструментарій дослідження, диференціювати поняття воєнного, військового та воєнно-політичного дискурсів.

На другому етапі було здійснено збір і систематизацію матеріалів із німецьких ЗМІ, які висвітлювали події воєнно-політичного характеру. Основна увага приділялася таким джерелам, як провідні національні газети та журнали (наприклад, *Die Zeit*, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, *Der Spiegel*) та інтернет-ресурси, що представляють різні ідеологічні спектри. Матеріали аналізувалися за критеріями тематичної релевантності, хронологічної послідовності та різноманітності текстових форматів (новини, аналітичні статті, редакторські колонки).

На третьому етапі проводився контент-аналіз з метою виявлення ключових тематичних елементів, лексичних маркерів і стилістичних прийомів, що домінують у дискурсі. Цей метод дозволив визначити основні концепти, такі як ВІЙНА, ВОРОГ, БЕЗПЕКА, СОЮЗНИК, МИР, які повторюються в текстах і формують певний ідеологічний контекст. Контент-аналіз також допоміг ідентифікувати, як часто використовуються емоційно забарвлені слова, риторичні питання, метафори, аналогії та інші мовні прийоми, що мають маніпулятивний вплив на аудиторію. Аналіз проводився з використанням спеціалізованих програм для обробки текстових даних, що дозволило забезпечити точність і об'єктивність дослідження.

На третьому етапі було застосовано метод дискурсивного аналізу, який дав змогу глибше зрозуміти, як мова використовується для формування ідеологічних позицій, конструювання образів та легітимації політичних рішень. Особлива увага приділялася аналізу мовленнєвих актів, таких як заклики до дії, виправдання певних рішень, критика або підтримка воєнних операцій.

Висновки до розділу 1

У першому розділі роботи проведено аналіз теоретичних основ дослідження воєнно-політичного дискурсу, що включає визначення поняття дискурсу в цілому та характеристику його воєнно-політичного різновиду. Дискурс є багатограним терміном, який трактується по-різному залежно від наукової дисципліни та контексту застосування. У лінгвістиці дискурс розглядається як систематизований набір мовних висловлювань, що існують у певному комунікативному середовищі. Це поняття охоплює не лише мовні тексти, але й соціальні, культурні, ідеологічні та історичні аспекти, що супроводжують процеси створення, трансляції та сприйняття текстів. У рамках дискурсивних практик мова виступає інструментом формування соціальних реалій, конструювання ідентичностей та впливу на суспільні уявлення.

Воєнно-політичний дискурс розглянуто як специфічний різновид політичного дискурсу, що відзначається особливими характеристиками. Він охоплює комунікативні акти, спрямовані на висвітлення та аналіз воєнних подій, конфліктів, військових стратегій та політичних рішень, що мають стратегічне значення для суспільства. Цей тип дискурсу поєднує у собі як офіційні позиції урядів і військових структур, так і суспільні настрої, медіа-інтерпретації подій та особисті висловлювання учасників чи свідків конфліктів. Його характерною рисою є націленість на переконання та мобілізацію аудиторії, а також прагнення легітимізувати певні політичні чи військові дії.

У роботі виділено основні характеристики воєнно-політичного дискурсу. По-перше, його лексичний склад містить терміни, пов'язані із військовою

тематикою, такі як назви зброї, військових формувань, стратегічних операцій та геополітичних концептів. По-друге, у ньому широко застосовуються емоційно забарвлені висловлювання, що сприяють активації підсвідомих реакцій аудиторії, наприклад, страху чи почуття патріотизму. По-третє, дискурс формує і підтримує ідеологічні домінанти, такі як конструювання образу ворога, прославлення героїзму чи виправдання воєнних дій через звернення до історичних або культурних символів. По-четверте, його структура нерідко будується таким чином, щоб маніпулювати сприйняттям аудиторії через вибіркоче подання фактів, зосередження уваги на певних аспектах подій або приховування інформації.

У сучасних дослідженнях воєнно-політичного дискурсу особлива увага приділяється також інтеграції різних методологічних підходів для досягнення більш повного і комплексного розуміння феномену дискурсу. Наприклад, контент-аналіз може поєднуватися з дискурсивним аналізом для вивчення як кількісних, так і якісних аспектів мовних практик. Це дозволяє одночасно оцінити як поширеність певних тем, так і їхнє глибше значення в соціальному контексті.

РОЗДІЛ 2

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НІМЕЦЬКОМОВНОГО ВОЄННО-ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ

2.1. Лексичні особливості німецькомовного воєнно-політичного дискурсу

Розвиток воєнно-політичного дискурсу в німецькомовному середовищі пройшов через численні етапи та впливи, починаючи від середньовіччя і до сучасності. Важливі історичні події, такі як Тридцятирічна війна, Наполеонівські війни, об'єднання Німеччини, Перша і Друга світові війни, а також холодна війна і об'єднання Німеччини у 1990 році, суттєво вплинули на формування та еволюцію воєнно-політичного дискурсу. Сьогодні Німеччина відіграє ключову роль у міжнародних відносинах та забезпеченні глобальної безпеки, що є результатом багатовікового розвитку її воєнно-політичних ідей та практик.

Аналіз специфічної лексики та термінології, що використовується у німецькому воєнно-політичному дискурсі, є важливим аспектом досліджень у сфері політичної лінгвістики та комунікацій. Ця тема охоплює вивчення мови як інструменту політичної влади, пропаганди та управління громадською думкою, а також як засобу опису і аналізу воєнних стратегій та конфліктів. Особливості лексики, що використовується у даному дискурсі, можуть значно відрізнятися в залежності від історичного контексту, політичної ситуації та специфіки адресатів.

Однією з ключових характеристик німецького воєнно-політичного дискурсу є використання специфічної термінології, що відображає як військові реалії, так і політичні концепції. Ці терміни часто мають глибокі історичні корені і можуть бути навантажені культурними та ідеологічними значеннями. Наприклад, терміни *Blitzkrieg* (блискавична війна), *Wehrmacht* (збройні сили Німеччини під час Другої світової війни), *Luftwaffe* (військово-повітряні сили) несуть не лише

технічну інформацію, але й відображають специфіку німецької військової стратегії та історичного контексту.

Німецький воєнно-політичний дискурс також характеризується використанням метафор і символів, що сприяють формуванню певного бачення реальності. Метафори війни, боротьби, захисту і нападів часто використовуються для опису політичних процесів і ситуацій, створюючи образи, що можуть впливати на свідомість громадськості. Наприклад, термін *Festung Europa* (фортеця Європа) використовується для опису політики захисту європейських кордонів від зовнішніх загроз, що створює уявлення про Європу як про об'єкт, що потребує оборони і укріплення.

Особливої уваги потребує використання аббревіатур, зокрема акронімів, що є невід'ємною частиною німецької військової та політичної лексики. Такі скорочення, як *NATO* (North Atlantic Treaty Organization), *UN* (United Nations), *EU* (Europäische Union), а також специфічні німецькі терміни, як *BND* (Bundesnachrichtendienst – Федеральна розвідувальна служба), є важливими елементами мови, що дозволяють стисло і точно передавати складну інформацію.

Таблиця 2.1

Специфічні терміни та їхнє значення у німецькому воєнно-політичному дискурсі

Терміни	Значення	Контекст використання
Blitzkrieg	Блискавична війна - стратегія швидкого і рішучого військового вторгнення	Друга світова війна, військові стратегії
Wehrmacht	Збройні сили Німеччини під час Другої світової війни	Історичний контекст, військова організація
Luftwaffe	Військово-повітряні сили Німеччини	Військові операції, Друга світова війна
Festung Europa	Фортеця Європа - політика захисту європейських кордонів	Сучасна політика, міграційна криза, безпека кордонів

NATO	North Atlantic Treaty Organization (Організація Північноатлантичного договору)	Військово-політичний альянс, міжнародні відносини
UN	United Nations (Організація Об'єднаних Націй)	Міжнародна політика, миротворчість, глобальна безпека
EU	European Union (Європейський Союз)	Європейська інтеграція, політика, економіка
BND	Bundesnachrichtendienst (Федеральна розвідувальна служба Німеччини)	Національна безпека, розвідка, контррозвідка
Bündnis	Союз, альянс	Військово-політичні угоди, міжнародні відносини
Verteidigung	Оборона	Військова стратегія, національна безпека
Angriff	Напад, атака	Військові операції, конфлікти
Frieden	Мир	Миротворчість, дипломатія, міжнародні відносини
Konflikt	Конфлікт	Військові дії, політичні суперечки, міжнародні кризи
Sicherheit	Безпека	Внутрішня політика, охорона громадського порядку, боротьба з тероризмом
Terrorismus	Тероризм	Національна безпека, боротьба з тероризмом, політика
Flüchtlinge	Біженці	Міграційна криза, гуманітарна допомога, міжнародне право
Rüstung	Озброєння, озброєння	Військова промисловість,

		оборонна політика, експорт озброєнь
Bundeswehr	Збройні сили Федеративної Республіки Німеччини	Національна безпека, військова служба, оборонна політика
Kriegsverbrechen	Воєнні злочини	Міжнародне право, військові трибунали, історичні дослідження
Propaganda	Пропаганда	Політична комунікація, інформаційні війни, психологічний вплив
Sanktionen	Санкції	Міжнародні відносини, економічні заходи, політичний тиск
Diplomatie	Дипломатія	Міжнародна політика, переговори, мирні угоди
Friedensmission	Миротворча місія	ООН, міжнародна безпека, стабілізація конфліктних регіонів
Verteidigungsministerium	Міністерство оборони	Державна структура, національна безпека, військова адміністрація
Geheime Operation	Таємна операція	Розвідка, спеціальні служби, національна безпека
NATO-Bündnispartner	Партнери по НАТО	Міжнародні відносини, військові союзи, колективна безпека
Verteidigungsstrategie	Стратегія оборони	Військове планування, національна безпека, оборонна політика

Лексика німецького воєнно-політичного дискурсу відображає складність і багатогранність політичних і військових процесів, що відбуваються як на національному, так і на міжнародному рівнях. Використання специфічних термінів та лексичних конструкцій дозволяє точно і чітко передавати зміст

складних політичних і військових концепцій, забезпечуючи ефективну комунікацію між різними учасниками політичного процесу.

Окрім того, важливим є розуміння того, як ці терміни використовуються в різних контекстах, і які значення вони набувають у залежності від ситуації. Наприклад, термін *Frieden* (мир) може використовуватися як у контексті мирних переговорів і дипломатичних зусиль, так і для опису стану відсутності воєнних дій. Аналогічно, термін *Konflikt* (конфлікт) може означати як збройне протистояння, так і політичну або ідеологічну суперечку.

Лексика воєнно-політичного дискурсу також включає багато запозичень з інших мов, особливо англійської, що відображає глобалізацію політичних і військових процесів. Наприклад, такі терміни, як *Cyberwar* (кібервійна) і *Drone* (дрон), є прикладами інтеграції нових технологій і понять у військовий дискурс.

2.2. Тематична класифікація термінологічної лексики воєнно-політичного

Воєнно-політичний дискурс у німецькомовних засобах масової інформації демонструє велику лексичну розмаїтість, яка охоплює терміни з різних тематичних груп. Така лексика має на меті не лише описувати події, але й впливати на їхню інтерпретацію, формуючи певні уявлення та оцінки у читачів. Класифікація цих термінів за тематичними групами дає змогу не лише систематизувати знання, але й полегшити аналіз текстів. Тематична класифікація охоплює суспільно-політичну лексику, терміни, що стосуються родів і видів військ, а також назви зброї та військової техніки.

Суспільно-політична лексика охоплює широкий спектр понять, які відображають соціальні, гуманітарні та політичні аспекти війни. Наприклад, *Antikriegskoalition* (антивоєнна коаліція) використовується для позначення міжнародних об'єднань держав чи організацій, які ставлять за мету припинення воєнних дій або запобігання новим конфліктам. Цей термін часто фігурує у контексті дипломатичних ініціатив або антивоєнних акцій. *Evakuierung*

(евакуація) відображає процес організованого переміщення цивільних осіб із небезпечних зон у безпечні райони. У повідомленнях німецьких ЗМІ цей термін супроводжується конкретними деталями, такими як місце, кількість евакуйованих або технічні засоби, що використовуються для цього. *Embargo* (ембарго) слугує інструментом економічного та політичного тиску, і його часто згадують у контексті санкційних політик проти країн-агресорів. Поняття *Binnenvertriebene Personen* (внутрішньо переміщені особи) стосується людей, змушених залишити свої домівки, але які залишаються в межах своєї країни, і вказує на соціальні та гуманітарні наслідки конфліктів. *Humanitärer Korridor* (гуманітарний коридор) є терміном, що описує безпечні маршрути для доставки гуманітарної допомоги або евакуації цивільного населення. У медіа-дискурсі часто зустрічається *Kollaborateur* (колаборант) для позначення осіб, які співпрацюють із ворогом, що зазвичай супроводжується негативним конотаційним забарвленням. *Ausgangssperre* (комендантська година) і *Luftalarm* (повітряна тривога) описують заходи безпеки в умовах воєнного часу, які регламентують пересування людей або сигналізують про небезпеку авіаційних нападів. *Besatzer* (окупанти) є терміном, що використовується для опису військових чи політичних сил, які контролюють певну територію, часто супроводжуючись ворожими конотаціями. *Raschismus* (рашизм), який є новотвором, поєднує у собі елементи слів «Росія» та «фашизм», і часто використовується у політичному контексті для критики агресивної політики Росії. *Sanktionen* (санкції) фігурують у текстах як спосіб економічного тиску на країну, яка порушує міжнародне право. *Territorialverteidigung* (територіальна оборона) і *Schutzraum* (укриття) описують захисні механізми, спрямовані на забезпечення безпеки населення в умовах воєнних загроз.

Роди та види військ у німецькомовному дискурсі також представлені термінами, які уточнюють і конкретизують структуру збройних сил. *Artillerie* (артилерія) стосується військ, оснащених важким озброєнням для ураження об'єктів на великих відстанях. *Marine* (військово-морські сили) описує рід збройних сил, що діє на морських акваторіях, забезпечуючи охорону берегів або

проведення військових операцій у відкритому морі. *Luftlandetruppen* (десантно-штурмові війська) є підрозділами, які спеціалізуються на швидкому перекиданні до зони конфлікту і діють у тилу ворога. *Luftstreitkräfte* (повітряні сили) охоплюють підрозділи, що здійснюють авіаційні операції, включаючи атаки з повітря, розвідку та підтримку сухопутних військ. *Spezialkräfte* (сили спеціальних операцій) позначають підрозділи, що виконують специфічні завдання, такі як боротьба з тероризмом, розвідка або звільнення заручників. *Heer* (сухопутні війська) є основною складовою армії, відповідальною за дії на суші.

Назви зброї та військової техніки демонструють технічну складність і деталізацію, характерну для воєнно-політичного дискурсу. *Unbemanntes Luftfahrzeug (Drohne)* (безпілотний літальний апарат) використовується для позначення літальних апаратів, що виконують розвідувальні або ударні завдання. *Gepanzertes Kampffahrzeug* (бойова броньована машина) описує транспортні засоби, оснащені бронєю і призначені для ведення бою. *Marschflugkörper* (крилата ракета) є зброєю, що завдяки своїй конструкції здатна точно вражати цілі на великих відстанях. *Minen* (міни) – вибухові пристрої, що встановлюються на суші або під водою для ураження військової техніки чи піхоти. *Startanlagen für taktische ballistische Raketen* (пускові установки ОТРК) є системами, що використовуються для запуску оперативно-тактичних ракет. *Mehrfachraketenwerfer* (реактивні системи залпового вогню) застосовуються для масованих артилерійських ударів. *Spezialtechnik* (спеціальна техніка) включає у себе різноманітні інженерні чи технічні засоби, що виконують специфічні функції. *Granaten* (снаряди) позначають боєприпаси, що використовуються артилерійськими системами.

Класифікація термінологічної лексики воєнно-політичного дискурсу, представлена у німецькомовних ЗМІ, забезпечує систематичний підхід до аналізу текстів, що дозволяє глибше зрозуміти їхній зміст і контекст. Окрім того, розуміння цих термінів у різних комунікативних ситуаціях допомагає виявити їхній семантичний потенціал.

2.3. Стилiстичнi особливостi воєнно-полiтичного дискурсу в нiмецьких ЗМI

Воєнно-полiтичний дискурс є унiкальною галуззю мовознавства, що поєднує в собі риси риторики, стилiстики та полiтичного аналізу. Дослiдження цього дискурсу дозволяє виявити, яким чином мовнi засоби використовуються для формування громадської думки, впливу на аудиторiю та забезпечення пiдтримки полiтичних рiшень i вiйськових дiй. Для того, щоб глибше зрозумiти специфіку нiмецького воєнно-полiтичного дискурсу, необхідно розглянути основнi стилiстичнi та риторичнi прийоми, що використовуються в цiй галузi.

Одним з ключових аспектів воєнно-політичного дискурсу є використання метафор. Метафори дозволяють абстрактні поняття та складні ситуації представити в більш зрозумілих і наочних образах. Наприклад, у німецькому воєнно-політичному дискурсі часто використовуються метафори з військової або спортивної сфери. Такі вирази, як *Kampf gegen den Terror* (боротьба з тероризмом), *Wirtschaftskrieg* (економічна війна) або *Schlachtfeld der Diplomatie* (поле битви дипломатії), створюють образи, які допомагають аудиторії швидше й легше сприймати інформацію, додаючи до неї емоційне забарвлення.

Іншим прикладом є метафора *Blockade brechen* (зламати блокаду), яка використовується в контексті обговорення міжнародних санкцій та економічного протистояння. Вираз *im Kreuzfeuer der Kritik* (у перехресному вогні критики) часто вживається щодо політичних лідерів, що перебувають під тиском громадської думки. Крім того, метафори, такі як *eine Welle der Unterstützung* (хвиля підтримки) чи *Schutzschild der Demokratie* (захисний щит демократії), використовуються для підкреслення солідарності та спрямованості зусиль міжнародної спільноти на допомогу Україні. Усі ці образи сприяють формуванню яскравого та емоційно насиченого сприйняття воєнно-політичних реалій.

Метафори війни та боротьби домінують у дискурсі, оскільки вони відображають характер протистояння та його динаміку. Вирази, такі як *Kampf*

ums Überleben (боротьба за виживання) щодо опису ситуації України, формують уявлення про війну як про екзистенціальну загрозу. Метафора *Angriff auf die Demokratie* (атака на демократію) використовується для опису дій Росії, акцентуючи увагу на їхньому глобальному впливі. *Die Festung Europa verteidigen* (захист фортеці Європа) є прикладом, як війну в Україні репрезентують у контексті захисту європейських цінностей від зовнішньої агресії. Такі образи викликають асоціації з необхідністю мобілізації зусиль для боротьби з ворогом.

Економічні аспекти конфлікту також репрезентуються через метафоричні конструкції. Наприклад, *Wirtschaftskrieg* (економічна війна) використовується для опису санкційної політики проти Росії, що додає їй агресивного та наступального характеру. Водночас метафора *der eiserne Vorhang der Sanktionen* (залізна завіса санкцій) підкреслює ізоляцію Росії від міжнародного економічного співтовариства. Вираз *den Gürtel enger schnallen* (затягнути паски тугіше), часто застосовуваний у німецьких медіа, акцентує увагу на економічних викликах, що виникають у європейських країнах через санкції та енергетичну кризу.

Гуманітарний аспект війни також відображається через метафори, які спрямовані на створення емоційного ефекту та посилення співчуття до українського народу. Наприклад, *Flüchtlingswelle* (хвиля біженців) використовується для позначення масового переселення українців у Європу, формуючи образ масштабності гуманітарної кризи. Вираз *der Schutzschirm für die Ukraine* (захисна парасолька для України) підкреслює міжнародну підтримку, яка надається для збереження територіальної цілісності та суверенітету країни. Метафора *das Herz Europas schlägt für die Ukraine* (серце Європи вболіває за Україну) акцентує увагу на солідарності між Україною та Європейським Союзом.

Метафори із природної сфери також відіграють помітну роль у дискурсі. Вирази, такі як *politisches Erdbeben* (політичний землетрус), описують масштабні зміни у світовому порядку через війну в Україні. Вираз *eine Welle der Unterstützung* (хвиля підтримки) використовується для позначення масової

міжнародної допомоги Україні, підкреслюючи її інтенсивність і всеосяжність. Метафора *das Eis brechen* (розбити лід), застосовувана у контексті дипломатичних зусиль, репрезентує спроби міжнародної спільноти знайти рішення для зниження напруги. Метафори військових стратегій часто застосовуються для опису політичних та економічних дій. Наприклад, *Schachspiel der Diplomatie* (шахова гра дипломатії) відображає складність переговорів між країнами в умовах конфлікту. Метафора *Bastion der Freiheit* (бастіон свободи) акцентує увагу на ролі України як форпосту захисту європейських демократичних цінностей. Водночас метафора *eine Front der Einheit* (фронт єдності) репрезентує консолідацію міжнародної спільноти навколо підтримки України.

Гіпербола та епітети також є важливими інструментами в арсеналі політичних ораторів. Використання гіперболи, тобто перебільшення, дозволяє підкреслити важливість певної події чи явища. Наприклад, фрази на кшталт *historischer Sieg* (історична перемога) або *katastrophale Niederlage* (катастрофічна поразка) служать для акцентування уваги на результатах політичних або військових дій. Епітети, з іншого боку, допомагають створити певний емоційний фон та характеризувати осіб або явища. Вони додають тексту експресивності й допомагають вплинути на емоційний стан аудиторії.

Риторичні запитання є ще одним ефективним прийомом у воєнно-політичному дискурсі. Вони використовуються для того, щоб привернути увагу аудиторії, змусити її задуматися або підкреслити певну думку. Наприклад, запитання на зразок *Wie lange können wir noch zusehen?* (Скільки ще ми будемо спостерігати?) або *Wer übernimmt die Verantwortung?* (Хто візьме на себе відповідальність?) стимулюють роздуми та емоційний відгук, водночас не вимагаючи прямої відповіді.

Паралелізм та анафора також часто використовуються у воєнно-політичному дискурсі для підсилення риторичного ефекту. Паралелізм, тобто повторення структурно подібних частин речення, сприяє створенню ритму та надає тексту мелодійності. Анафора, повторення слів або фраз на початку речень, підсилює

емоційний та риторичний вплив, створюючи відчуття наполегливості та впевненості. Наприклад, *Wir müssen kämpfen, wir müssen siegen, wir müssen standhalten* (Ми повинні боротися, ми повинні перемогти, ми повинні триматися).

Важливим аспектом є також використання цитат та історичних паралелей. Цитати відомих осіб або посилання на історичні події додають авторитетності висловлюванням політиків. Вони можуть створювати відчуття спадкоємності та легітимності дій, підкреслювати зв'язок із минулим і наголошувати на важливості поточних подій. Наприклад, цитування відомих політичних діячів або посилання на ключові історичні моменти можуть слугувати для підсилення аргументів і створення позитивного образу.

Не менш значущою є стилістична та риторична роль емоційного забарвлення тексту у воєнно-політичному дискурсі. Емоційно насичена лексика дозволяє формувати у аудиторії сильні почуття та впливати на їхнє ставлення до подій, осіб чи явищ. Використання слів із позитивними конотаціями, таких як *Freiheit* (свобода), *Held* (герой), *Sieg* (перемога), сприяє формуванню позитивних емоцій та асоціацій. Ці терміни часто використовуються у контексті, який підкреслює успіхи, героїзм або досягнення певної сторони конфлікту. У той же час, слова з негативним забарвленням, такі як *Terror* (терор), *Feind* (ворог), *Niederlage* (поразка), створюють негативні асоціації, що дозволяють представити опонента в негативному світлі. Це емоційне протиставлення створює ефект поляризації, який допомагає аудиторії зайняти чітко визначену позицію.

Риторичні прийоми, такі як антитеза, є невід'ємною частиною воєнно-політичного дискурсу. Використання контрастів дозволяє підкреслити протилежності між ключовими ідеями, такими як добро і зло, свобода і тиранія, війна і мир. Наприклад, антитеза *Krieg und Frieden* (війна і мир) підкреслює драматизм подій, тоді як *Freiheit und Unterdrückung* (свобода і пригнічення) акцентує увагу на боротьбі за базові людські цінності. Такі контрасти підсилюють переконливість тексту, надають йому емоційного резонансу та

дозволяють аудиторії краще зрозуміти моральні та ідеологічні позиції автора або сторони конфлікту.

Стилістичні прийоми також спрямовані на підсилення драматичного ефекту і привернення уваги до окремих аспектів конфлікту. Метафори, такі як *Schlachtfeld der Diplomatie* (поле битви дипломатії), створюють яскраві образи, які допомагають візуалізувати складні політичні чи військові процеси. Подібні прийоми сприяють не лише спрощенню складних понять, але й формуванню емоційної залученості аудиторії, що є ключовим у воєнно-політичній комунікації.

Особливу роль у воєнно-політичному дискурсі відіграють також наративи та історії. Використання розповідей дозволяє зробити повідомлення більш доступним і цікавим для аудиторії. Наративи можуть базуватися на особистих історіях, історичних подіях або вигаданих сюжетах. Вони допомагають створити емоційний зв'язок між оратором і слухачами, викликають емпатію та сприяють кращому запам'ятовуванню інформації.

Додатково варто зазначити, що у воєнно-політичному дискурсі важливу роль відіграють засоби масової інформації. Вони не тільки передають інформацію, але й формують певний наратив, створюють образи та впливають на суспільну думку. Використання медіа-ресурсів для поширення риторичних повідомлень дозволяє досягати широкої аудиторії та забезпечувати ефективний вплив на громадську свідомість [24, с. 197].

Загалом, воєнно-політичний дискурс німецької мови характеризується багатством стилістичних та риторичних прийомів. Вони допомагають досягати ефективного впливу на аудиторію, формувати громадську думку та забезпечувати підтримку політичних рішень. Метафори, гіпербола, епітети, риторичні запитання, паралелізм, анафора, цитати, історичні паралелі, емоційне забарвлення, антитези та наративи – всі ці елементи створюють потужний риторичний арсенал, який використовують політики для досягнення своїх цілей. Вивчення цих прийомів дозволяє краще розуміти механізми впливу мови на

суспільство та сприяє розвитку критичного мислення у сприйнятті політичних повідомлень.

2.4. Використання евфемізмів у німецькому воєнно-політичному дискурсі

Евфемізми є важливим елементом мови, який використовується для пом'якшення або маскуванню прямого, іноді неприємного чи неприйняттого змісту. Використання евфемізмів може включати різні контексти, але в політичному та воєнному дискурсі їх роль набуває особливого значення. Евфемізми, як мовний інструмент, дозволяють змінювати емоційне сприйняття конкретних подій або дій, особливо у воєнно-політичних ситуаціях, де негативні аспекти реальності потребують пом'якшення або навіть приховування для збереження певної політичної позиції чи підтримки громадської думки [40, с. 47].

У контексті воєнно-політичного дискурсу евфемізми виконують різноманітні функції, спрямовані на адаптацію сприйняття реальності та пом'якшення враження від подій, які можуть викликати критику чи негативну реакцію. Однією з основних функцій є пом'якшення негативних наслідків військових дій. Наприклад, термін *Kollateralschäden* (супутні втрати) використовується для позначення загибелі цивільного населення чи руйнувань, завданих унаслідок військових операцій, але без акценту на трагічності події. Аналогічно, термін *Militäroperation* (військова операція) замінює слово *Krieg* (війна), що дозволяє створювати більш нейтральне або технократичне уявлення про бойові дії. Такий підхід не тільки знижує емоційне навантаження на аудиторію, але й дозволяє політичним лідерам виправдовувати свої дії у суспільній або міжнародній площині, демонструючи їх як необхідні та раціональні.

Евфемізми також використовуються для підтримання ілюзії контролю та гуманності у військових діях. Наприклад, вираз *gezielte Schläge* (точкові удари) створює враження, що воєнні дії проводяться з мінімальними втратами серед

цивільного населення. У реальності такі удари можуть мати значно ширші наслідки, однак завдяки евфемістичній лексиці суспільна увага концентрується на їхній нібито точності та доцільності.

Особливо значущою роль евфемізмів стала у ХХ столітті, коли розвиток масових комунікацій змінив спосіб донесення інформації про воєнні дії. У період Другої світової війни нацистська пропаганда систематично застосовувала евфемізми для приховування жорстоких злочинів. Наприклад, вираз *Endlösung der Judenfrage* (остаточне вирішення єврейського питання) став символом масового знищення єврейського населення, однак у текстах він використовувався для уникнення прямої згадки про геноцид. Це дозволяло маніпулювати сприйняттям суспільства та приховувати злочини під маскою технократичної чи бюрократичної мови.

Військові конфлікти вимагають від урядів постійного виправдання своїх дій перед громадянами, і використання евфемізмів у політичній риторичі є одним із ключових інструментів для цього. Наприклад, термін *humanitäre Intervention* (гуманітарна інтервенція) часто застосовується для виправдання військових дій, які можуть мати реальні мотиви, що значно виходять за рамки заявлених. У німецькому контексті після Другої світової війни акцент на подібній риторичі дозволяв уряду представляти свої дії як спрямовані на підтримання миру, демократії та прав людини, уникаючи прямої коннотації з агресивною військовою політикою.

Окрім цього, евфемізми допомагають запобігти деморалізації армії та громадянського населення під час затяжних військових дій. Наприклад, використання таких термінів, як *präzise Luftschläge* (точні удари) замість *Bombardierung* (бомбардування), або *gezielte Angriffe* (цілеспрямовані напади) замість *Massentötungen* (масові знищення), сприяє створенню уявлення про «благородний» і «чистий» характер війни. Це дозволяє приховати реальну жорстокість дій і зменшити психологічний тиск на населення, а також підтримувати стабільний рівень підтримки уряду та військових дій.

Евфемізми також мають значну роль у міжнародних відносинах. Використання термінів, як-от *friedensschaffende Maßnahmen* (миротворчі заходи) або *Stabilisierungsbeitrag* (внесок у стабілізацію), дозволяє Німеччині у своїй зовнішній політиці уникати прямого визнання військового характеру своїх дій. Такі формулювання знижують ризик критики з боку інших держав та міжнародних організацій, забезпечуючи збереження дипломатичних позицій та відповідність міжнародним домовленостям, зокрема в межах ООН та НАТО.

Таким чином, евфемізми служать ефективним інструментом для управління як внутрішньою, так і зовнішньою політикою держави. Вони дозволяють змінювати сприйняття війни, робити її менш травматичною для суспільства і забезпечувати підтримку військових та політичних рішень. Водночас використання евфемізмів у політичному та військовому дискурсі підкреслює той факт, що мова є потужним інструментом впливу на суспільну думку. Контроль за термінологією дозволяє владі створювати потрібний їй наратив і представляти свої дії у вигідному світлі, незалежно від реальних наслідків цих дій [60, с. 115].

Використання евфемізмів у німецькому воєнно-політичному дискурсі є складним інструментом, який допомагає формувати суспільне сприйняття складних і часто суперечливих подій, таких як військові конфлікти, міжнародні кризи, санкції, а також рішення, які приймають уряди й міжнародні організації. Евфемізми виконують функцію лінгвістичного фільтра, що допомагає пом'якшити або навіть приховати негативні аспекти певних подій чи дій, спрямованих на захист політичних, економічних і воєнних інтересів. Вони активно використовуються медіа для того, щоб впливати на громадську думку і знижувати рівень критичного сприйняття інформації, особливо коли йдеться про важкі моральні та етичні питання, пов'язані з насильством, смертю та військовими втручаннями.

Однією з основних функцій евфемізмів у воєнно-політичному дискурсі є їх здатність змінювати емоційний фон повідомлень. Коли німецькі ЗМІ використовують термін *Friedenseinsatz* (миротворча місія) замість більш конкретного і жорсткого *Kampfeinsatz* (бойова операція), вони намагаються

створити враження, що будь-яка військова інтервенція спрямована на забезпечення миру та стабільності. Громадськість, яка часто не має доступу до повної інформації про деталі операцій, сприймає ці військові дії як позитивні заходи. Слово *Friedenseinsatz* нагадує про міжнародні місії ООН або інших організацій, що мають на меті запобігти насильству, хоча насправді операція може включати активні бойові дії та мати агресивний характер. Така лексика допомагає пом'якшити імідж конфлікту та зосередити увагу на позитивних аспектах втручання, що критично для підтримки громадської підтримки політичних рішень.

Інший приклад - це використання терміну *Schutzoperation* (операція захисту) замість *militärische Intervention* (військове втручання). У цьому випадку евфемізм спрямований на те, щоб надати операції оборонного характеру, хоча реальність може бути абсолютно іншою. Захисний характер дій сприймається значно менш агресивно, ніж пряме втручання у внутрішні справи іншої держави або навіть пряма окупація території. Використання таких формулювань дозволяє німецьким ЗМІ зменшити критику з боку громадськості та міжнародної спільноти щодо зовнішньої політики та воєнних операцій країни. Слово *Schutzoperation* не викликає таких різких асоціацій, як *militärische Intervention*, тому воно сприймається як необхідна і законна дія, що в багатьох випадках дозволяє уникнути політичного тиску як зсередини

Одним із найчастіше використовуваних термінів у німецькому дискурсі, коли йдеться про військові дії в іншій країні, є *Stabilisierungsmission* (місія стабілізації), що на перший погляд виглядає як благородна мета. Втім, під цією маскою нерідко ховаються агресивні дії або окупація території іншої країни, метою яких є встановлення контролю над політичними або економічними процесами. Військові втручання у міжнародних відносинах можуть бути сприйняті як спроба підтримки стабільності в регіоні, хоча насправді вони спрямовані на досягнення стратегічних інтересів, таких як контроль за ресурсами або встановлення вигідного політичного режиму. Цей евфемізм дозволяє

приховати реальність насильницької окупації та надає позитивного відтінку військовій присутності, спрямованій на «стабілізацію» регіону.

Ще одним показовим евфемізмом є *Bewaffneter Konflikt* (збройний конфлікт), який використовується для заміни терміна *Krieg* (війна). Війна - це поняття, яке одразу ж викликає негативні емоції та асоціації з масовими втратами, руйнуванням і хаосом. Натомість *Bewaffneter Konflikt* звучить менш загрозово і може бути сприйнятий як локальний або обмежений прояв насильства, який не має таких трагічних наслідків. Використання цього терміна допомагає уникати різких реакцій з боку громадськості, яка інакше могла б вимагати негайного припинення бойових дій. Таким чином, термінологія, що використовується медіа, відіграє вирішальну роль у формуванні сприйняття реальних подій і може сприяти підтримці політики, яка в іншому випадку зустріла б опір.

Також у німецькому воєнно-політичному дискурсі зустрічається евфемізм *Intervention* (інтервенція) замість *Angriff* (напад). Тут спостерігається явна спроба пом'якшити риторичку і представити військові або політичні дії не як агресію, а як необхідну міру для досягнення гуманітарних або політичних цілей. *Intervention* має нейтральніший відтінок, тоді як *Angriff* одразу викликає уявлення про агресивні дії, що мають на меті завдати шкоди іншій стороні. Використання такого евфемізму дозволяє представити військові дії як оборонні або такі, що відповідають міжнародним нормам, тоді як реальність може бути набагато складнішою.

Зміна політичних режимів або урядів також часто подається за допомогою евфемізмів. Наприклад, використання терміну *Regimewechsel* (зміна режиму) замість *Sturz der Regierung* (повалення уряду) дозволяє приховати насильницький або примусовий характер політичних змін, особливо коли втручання в справи іншої країни йде ззовні. Слово *Regime* (режим) зазвичай має негативне значення, що легітимізує такі дії, представляючи їх як демократичні або прогресивні трансформації, на відміну від більш різкого *Sturz der Regierung*, яке прямо вказує на агресивну дію.

Іншим терміном, що часто зустрічається в медійному дискурсі, є *Friedenssicherungskräfte* (сили з підтримки миру), який замінює слово *Besatzungstruppen* (окупаційні війська). Цей евфемізм допомагає пом'якшити сприйняття військових сил, що знаходяться на території іншої країни, підкреслюючи їхню нібито миротворчу роль. У випадках, коли війська перебувають в іншій країні без згоди її уряду або навіть проти волі місцевого населення, використання терміну *Friedenssicherungskräfte* дозволяє уникнути звинувачень в окупації та створює враження, що їхня присутність є необхідною для стабільності й миру.

Ще одним прикладом є термін *Zivilschutz* (цивільний захист), який використовується замість *militärische Vorbereitung* (військова підготовка). Використання такого евфемізму зміщує акцент із військових аспектів на гуманітарну складову. Термін *Zivilschutz* натякає на те, що дії спрямовані на захист населення, хоча насправді це можуть бути приготування до активних бойових дій, приховані за позитивною риторикою. Також у політичному дискурсі термін *Verteidigungsbündnis* (оборонний союз) замінює *Militärbündnis* (військовий союз), що дозволяє уникнути асоціацій з агресією. Використання слова *Verteidigungsbündnis* акцентує увагу на захисному характері співпраці між державами, спрямованої на запобігання війнам. У той час як *Militärbündnis* може викликати асоціації з наступальними діями, *Verteidigungsbündnis* представляє міжнародну співпрацю у військовій сфері як мирний і безпековий процес. Така зміна риторики дозволяє уникнути дипломатичних напружень і підкреслити миротворчий характер політики.

Konfliktbewältigung (врегулювання конфліктів) є заміною терміну *militärische Aktionen* (військові дії). Тут використання евфемізму дозволяє змістити акцент з військової сили на дипломатичні зусилля, навіть якщо на практиці йдеться про активні бойові дії. Така підміна понять допомагає створити враження, що конфліктні ситуації вирішуються шляхом переговорів і дипломатичних зусиль, хоча ці дії можуть супроводжуватися значним насильством і втратами [36, с. 110].

Entwicklungszusammenarbeit (співпраця у сфері розвитку) використовується замість *militärische Präsenz* (військова присутність) для опису військової діяльності в іншій країні, особливо в менш розвинених регіонах. Це дозволяє представити іноземні військові сили не як окупантів, а як партнерів у розвитку інфраструктури та економіки, що значно змінює сприйняття їхньої присутності в країні. Замість сприйняття їх як загрози або вторгнення, ці сили розглядаються як союзники, що допомагають країні-реципієнту. *Vorsorge* (профілактика) замість *Aufrüstung* (нарощування озброєнь) є ще одним прикладом того, як військові дії можуть бути виправдані через нейтральні або позитивні терміни. Термін «профілактика» передає враження, що дії спрямовані на запобігання конфліктам і забезпечення миру, тоді як нарощування озброєнь може бути сприйняте як підготовка до агресії.

Отож, використання евфемізмів у німецькому воєнно-політичному дискурсі є складною й стратегічною мовною практикою, що допомагає медіа та політикам формувати громадську думку. Евфемізми приховують агресивні або негативні аспекти військових дій, пом'якшують сприйняття конфліктів та допомагають підтримувати позитивний імідж військових і політичних операцій, навіть коли вони мають суперечливий або неоднозначний характер. Завдяки цьому суспільство сприймає події з меншою емоційною напругою, що дозволяє зменшити опір військовим діям та політичним рішенням.

Використання евфемізмів у німецькому воєнно-політичному дискурсі має глибокі корені та широкий спектр функцій. Це явище можна простежити в різних аспектах комунікації, особливо коли мова йде про складні, конфліктні або морально неоднозначні теми. Військові дії та політичні рішення, що призводять до насильства, завжди викликають сильні емоції у громадськості, і саме тут евфемізми стають інструментом для пом'якшення потенційно негативних реакцій та управління суспільною думкою. Використання евфемістичних виразів дозволяє уникати емоційно насичених термінів, що можуть бути сприйняті надто різко або негативно, та водночас сприяє конструюванню більш нейтральних чи навіть позитивних наративів навколо політичних та військових рішень.

Висновки до розділу 2

У другому розділі досліджено лінгвостилістичні характеристики німецькомовного воєнно-політичного дискурсу, зокрема його лексичні та стилістичні особливості. Німецькомовний воєнно-політичний дискурс вирізняється багатством стилістичних засобів, спрямованих на підсилення переконливості та маніпулятивного потенціалу текстів. Серед цих засобів можна виділити антитези, метафори, алегорії, гіперболи та епітети, які використовуються для створення емоційного ефекту, конструювання чітких образів і підсилення аргументації. Антитези акцентують увагу на протилежностях, формуючи у читача чи слухача чіткі морально-етичні орієнтири, такі як добро і зло, мир і війна. Метафори та алегорії сприяють наочності, візуалізуючи складні політичні чи військові процеси через знайомі та зрозумілі образи. Емоційно забарвлена лексика, зокрема за допомогою епітетів і гіпербол, підсилює драматичність тексту, привертаючи увагу аудиторії та підвищуючи її залученість.

Евфемізми посідають центральне місце у воєнно-політичному дискурсі, оскільки виконують важливу комунікативну функцію, спрямовану на пом'якшення негативного сприйняття дій і рішень, що пов'язані з війною чи політичними конфліктами. Використання нейтральної або позитивно забарвленої лексики дозволяє урядам, медіа та військовим структурам представляти конфлікти, військові операції та інші суперечливі дії як виправдані або навіть необхідні. Евфемізми сприяють створенню позитивних наративів, що приховують реальні мотиви чи наслідки, дозволяючи знизити емоційне напруження та уникнути критики з боку громадськості або міжнародної спільноти. Вони також використовуються для формування уявлення про легітимність дій, надаючи їм гуманітарного, захисного чи миротворчого забарвлення, навіть коли вони мають агресивний чи примусовий характер.

Таким чином, лінгвостилістичні особливості німецькомовного воєнно-політичного дискурсу, зокрема використання евфемізмів, сприяють не лише

пом'якшенню гострих політичних і військових питань, а й активному формуванню громадської думки. Евфемістичні вислови створюють відчуття безпеки, порядку та легітимності дій, навіть коли вони мають явно негативний або агресивний характер.

РОЗДІЛ 3

ВОЄННО-ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС У КОНТЕКСТІ ВІЙНИ В УКРАЇНІ: АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

3.1. Аналіз ключових концептів німецькомовного дискурсу щодо війни в Україні

Аналіз ключових концептів німецькомовного дискурсу щодо війни в Україні базується на глибокому вивченні концептів, які формують політичну риторичну медійний наратив та громадське сприйняття подій. Війна в Україні стала одним із найбільш обговорюваних міжнародних конфліктів у німецькомовному середовищі, що відображається в ключових концептах, таких як AGGRESSION/АГРЕСІЯ, SOUVERÄNITÄT/СУВЕРЕНІТЕТ та DEMOKRATIE/ДЕМОКРАТІЯ. Ці концепти визначають загальну структуру дискурсу, оскільки через них формується розуміння причин, наслідків та легітимності військових дій, які мають значний вплив на політику і громадську думку.

Концепт AGGRESSION є ключовим у німецькомовному дискурсі щодо війни в Україні. Від початку війни дії Російської Федерації проти України в німецьких медіа та політичних колах часто описуються як *russische Aggression* або *russischer Angriffskrieg*. Ці терміни підкреслюють односторонній характер насильства з боку Росії та нелегітимність її вторгнення з точки зору міжнародного права. Використання таких понять акцентує увагу на порушенні суверенітету України та загрозі європейському порядку в цілому.

Наприклад, у статті «*Russlands Krieg gegen die Ukraine*» на сайті *bpb.de* зазначається: *Am 24. Februar 2022 begann Russland seinen großflächigen Angriffskrieg gegen die Ukraine*. Це формулювання чітко вказує на агресивний характер дій Росії. Подібним чином, у матеріалі «*Der Russische Angriffskrieg gegen die Ukraine – Reaktionen auf dem Westbalkan*» від *Konrad-Adenauer-Stiftung* використовується термін *russischer Angriff auf die Ukraine*, що підкреслює

агресивність російських дій. Крім того, у повідомленні Ради Європейського Союзу від 22 липня 2022 року зазначено: *Angesichts der andauernden ungerechtfertigten und grundlosen militärischen Aggression Russlands gegen die Ukraine hat der Rat Sanktionen gegen weitere 54 Personen und 10 Organisationen verhängt*. Тут використовується термін *militärische Aggression*, що підкреслює військовий характер агресії Росії. Часто зустрічаємо також позначення *russische Invasion* (російське вторгнення).

У німецькомовному дискурсі щодо війни в Україні поняття агресора та жертви є центральними для формування наративів як у політичній, так і в суспільній площинах. Ця дихотомія виступає основою, навколо якої вибудовується структура мовних засобів у медіа та офіційних заявах. Росія послідовно зображується як агресор, що порушує норми міжнародного права, здійснюючи вторгнення на територію України. Україна, у свою чергу, репрезентується як жертва, що зазнає неспровокованого насильства, перебуваючи у позиції захисника свого суверенітету.

Репрезентація Росії як агресора базується на використанні термінології, що підкреслює її односторонній характер дій. Такі слова, як *Aggressor* (агресор), *Invasion* (вторгнення), *Angriffskrieg* (наступальна війна), є домінуючими в медіа-дискурсі. Наприклад, у матеріалі німецького видання *Der Spiegel* вказується: *Russland führt einen Angriffskrieg, der die Grundsätze der internationalen Ordnung zerstört* (Росія веде наступальну війну, яка руйнує основи міжнародного порядку). Такі формулювання створюють образ Росії як держави, що діє всупереч нормам міжнародного права, ідентифікуючи її як джерело загрози не лише для України, але й для Європи загалом.

Україна в цьому контексті зображується через призму жертви агресії. Часто використовуються слова *Opfer* (жертва), *Verteidiger* (захисник), *leidende Bevölkerung* (страждаюче населення), які акцентують увагу на стражданнях українського народу та їхній боротьбі за незалежність. Наприклад, у статті *Frankfurter Allgemeine Zeitung* зазначено: *Die Ukraine ist Opfer eines ungerechtfertigten Angriffs, der die Souveränität des Landes bedroht* (Україна є

жертвою несправедливої агресії, яка загрожує суверенітету країни). Такі вислови зміцнюють наратив про Україну як про країну, що героїчно захищається від потужного агресора.

Ці поняття широко використовуються не лише у журналістських текстах, але й у політичних промовах. Міністерка закордонних справ Німеччини Анналена Бербок у своїх заявах часто підкреслює цю дихотомію. Наприклад, у виступі перед Бундестагом вона заявила: *Die Ukraine verteidigt nicht nur ihr Land, sondern auch die Werte der Freiheit und Demokratie* (Україна захищає не лише свою країну, але й цінності свободи та демократії). Ця риторика формує уявлення про конфлікт як про боротьбу між добром і злом, що дозволяє мобілізувати суспільну підтримку політичних рішень на користь України, таких як надання фінансової, військової та гуманітарної допомоги.

Мовна конструкція німецьких медіа також акцентує увагу на правовому аспекті поняття агресії. Терміни *Verletzung der Souveränität* (порушення суверенітету), *Kriegsverbrechen* (воєнні злочини), *illegaler Angriff* (нелегітимний напад) підкреслюють незаконний характер дій Росії. Це дозволяє не лише створити негативний імідж агресора, але й обґрунтувати необхідність відповідних дій з боку міжнародної спільноти. У повідомленні *Deutsche Welle* зазначається: *Russland begeht durch seine Handlungen schwere Verstöße gegen das Völkerrecht* (Росія через свої дії здійснює серйозні порушення міжнародного права). Такі твердження формують уявлення про Росію як про країну, що загрожує стабільності глобального порядку.

Цікавою є також дискусія у німецькому суспільстві щодо підміни ролей агресора та жертви. У деяких випадках окремі групи, що симпатизують Росії, намагаються змінити цей наратив, представляючи Україну як провокатора війни. Однак офіційна позиція німецького уряду та провідних медіа чітко визначає сторони війни: Росія залишається агресором, а Україна – жертвою неспровокованого насильства. Такий підхід дозволяє уникати неоднозначності та зміцнювати європейську солідарність щодо підтримки України.

Другий ключовий концепт, який ми виділили в німецькомовному дискурсі про війну в Україні, – це SOUVERÄNITÄT. Суверенітет України розглядається як основа її права на самовизначення та незалежність у прийнятті внутрішніх і зовнішніх політичних рішень. Для багатьох європейських країн, включно з Німеччиною, суверенітет є однією з фундаментальних засад міжнародних відносин, тому його порушення сприймається як критичне питання, яке потребує негайної реакції. У німецькомовних медіа суверенітет України постає як такий, що перебуває під загрозою внаслідок російської агресії. Цей концепт особливо акцентується у висловлюваннях політиків та аналітиків, коли йдеться про необхідність захисту національних кордонів України, її права на самостійне вирішення долі та збереження територіальної цілісності. Також суверенітет розглядається як складова європейської безпеки, тому німецька риторика часто пов'язує його з загальною стабільністю Європи [50, с. 331].

Концепт DEMOKRATIE займає центральне місце у німецькомовному дискурсі про війну в Україні, оскільки ця війна розглядається не лише як військове протистояння, а й як боротьба за політичні цінності. Демократія в Україні сприймається як протилежність авторитаризму Росії. У німецькомовних медіа та політичних заявах демократія України підкреслюється як один із ключових факторів, що визначають її курс на європейську інтеграцію та відокремлення від російського впливу. Відповідно до цього нарративу, війна в Україні стає частиною більш глобального протистояння між демократичними державами та авторитарними режимами. Німеччина та інші європейські держави, які підтримують Україну, розглядають захист демократії як важливий елемент міжнародної стабільності. Демократія України також відображає прагнення українського народу до свободи, політичної відкритості та дотримання прав людини, що робить цей концепт ключовим в аргументації на користь підтримки країни з боку міжнародної спільноти.

Дискурс щодо війни в Україні зазнав значних змін з моменту початку війни. Спершу риторика німецькомовних медіа та політичних кіл була стриманою, обережною та націленою на пошук дипломатичних шляхів вирішення війни.

Основна увага приділялася ідеям миру, необхідності переговорів та врегулювання війни через дипломатичні канали. Однак, після того, як військові дії стали більш інтенсивними, а загрози для суверенітету України більш очевидними, дискурс у німецькомовному середовищі еволюціонував до більш рішучої позиції щодо підтримки України. В німецькомовних медіа все частіше почали звучати заклики до активнішої допомоги Україні, як у політичній, так і у військовій сферах. Питання про те, чи надавати Україні летальну зброю, активно обговорювалося на початку війни, і зміни в риторичі відображають зростаючу підтримку цього кроку.

Зміни дискурсу після початку війни можна побачити і в тому, як розширюється трактування концепту AGGRESSION. Спочатку термін «агресія» використовувався переважно для опису дій Росії в Україні, але з часом його значення в німецькомовному дискурсі стало ширшим, включаючи питання про загрози міжнародній стабільності, порушення прав людини та навіть безпеку в Європі загалом. Це свідчить про те, що війна в Україні вже не розглядається як локальна війна, а сприймається як частина більшого геополітичного процесу, який впливає на весь світовий порядок. Водночас у політичних колах Німеччини зростає усвідомлення необхідності перегляду підходів до зовнішньої політики, зокрема щодо відносин із Росією, що також знаходить відображення в еволюції дискурсу.

Концепт SOUVERÄNITÄT у німецькомовному дискурсі також набув нових відтінків після початку війни. Першопочатково він акцентувався здебільшого на територіальній цілісності України, але з часом до нього почали додавати аспекти економічного та політичного суверенітету. У медіа почали більше обговорювати необхідність зменшення залежності України від Росії в енергетичній сфері, а також підтримку політичних і економічних реформ, які допоможуть зміцнити її суверенітет на довгостроковій основі. Таким чином, риторика стала ширшою, зосереджуючись не лише на короткострокових військових цілях, а й на довгостроковій стабільності та незалежності України.

У німецькомовному дискурсі прослідковуємо іще один ключовий концепт UNTERSTÜTZUNG, який структурований за трьома основними напрямками: військова, економічна та гуманітарна допомога. Ці аспекти мають яскраво виражений дискурсивний акцент, що відображає солідарність німецькомовних країн із Україною в контексті російсько-української війни. Терміни, які використовуються для опису цих напрямків, дозволяють формувати позитивний наратив щодо підтримки України, що підкреслює її легітимність як партнера, а також підсилює уявлення про європейську єдність у боротьбі проти російської агресії.

У військовій площині дискурсивний акцент робиться на постачанні озброєння, технічної підтримки та організації навчальних програм для українських військових. У цьому контексті використовуються терміни, такі як *Militärhilfe* (військова допомога), *Verteidigungssysteme* (системи оборони), *Schutzmaßnahmen* (заходи захисту) та *Ausbildung von Soldaten* (підготовка солдатів). Наприклад, у публікації *Frankfurter Allgemeine Zeitung* зазначається: *Deutschland hat durch die Lieferung von Verteidigungssystemen und die Ausbildung ukrainischer Soldaten eine aktive Rolle übernommen* (Німеччина взяла активну участь через постачання систем оборони та підготовку українських солдатів). Такі формулювання підкреслюють підтримку оборонного характеру, що дозволяє уникнути асоціацій із наступальними діями. Використання оборонної риторики також допомагає легітимізувати військову допомогу в очах суспільства, яке може бути чутливим до надання зброї у зоні активного конфлікту.

Економічна підтримка України також широко обговорюється в німецькомовному медійному та політичному дискурсі. Основні терміни, які використовуються для цього аспекту, включають *Wirtschaftshilfe* (економічна допомога), *Kredite* (кредити), *Finanzhilfen* (фінансова допомога) та *Infrastrukturwiederaufbau* (відновлення інфраструктури). Наприклад, у повідомленнях *Die Zeit* підкреслюється: *Die EU und Deutschland haben Milliardenhilfen für den Wiederaufbau der ukrainischen Infrastruktur bereitgestellt*

(ЄС та Німеччина надали мільярдну допомогу для відновлення української інфраструктури). Така риторика акцентує увагу на довгострокових зобов'язаннях німецькомовних країн і Європи загалом перед Україною. Ці наративи підкріплюються конкретними програмами фінансування та проектами, які демонструють готовність забезпечити економічну стабільність України під час війни та у повоєнний період.

Гуманітарна допомога в німецькомовному дискурсі представлена через терміни *humanitäre Hilfe* (гуманітарна допомога), *Flüchtlingsunterstützung* (підтримка біженців), *medizinische Versorgung* (медична допомога) та *Nothilfe* (надзвичайна допомога). Наприклад, у матеріалах *Deutsche Welle* зазначається: *Deutschland hat über 1,5 Millionen ukrainische Flüchtlinge aufgenommen und ihnen umfassende Unterstützung bereitgestellt* (Німеччина прийняла понад 1,5 мільйона українських біженців і надала їм всебічну підтримку). Цей аспект підсилює образ Німеччини як гуманного партнера, що реагує на кризу із солідарністю та ефективністю. Також термін *medizinische Versorgung* часто згадується у зв'язку з постачанням медикаментів, обладнання та організацією лікування для постраждалих.

У всіх трьох напрямках акцент робиться на взаємопов'язаності дій, які спрямовані на підтримку України як європейської держави. Формулювання, такі як *Sicherheitsunterstützung* (підтримка безпеки), *Wiederaufbauhilfe* (допомога у відновленні) та *europäische Solidarität* (європейська солідарність), відображають загальну стратегію допомоги, спрямовану на стабілізацію регіону. Наприклад, у промові канцлера Німеччини Олафа Шольца було зазначено: *Unsere Unterstützung für die Ukraine ist ein Zeichen der europäischen Solidarität und ein klares Signal gegen die Aggression Russlands* (Наша підтримка України є знаком європейської солідарності та чітким сигналом проти агресії Росії). Такі висловлювання формують ідеологічну рамку, у якій дії Німеччини та інших країн інтерпретуються як частина глобальної боротьби за цінності демократії та свободи.

Санкційна політика відіграє ключову роль у німецькомовному дискурсі щодо реагування на російсько-українську війну. У медійному та політичному просторі Німеччини санкції проти Росії представлені як інструмент впливу, спрямований на стримування агресивної політики, підірив економічних можливостей агресора та стимулювання його до дотримання норм міжнародного права. Цей наратив підкріплюється використанням спеціалізованої лексики, що формує чітке уявлення про санкції як про складову комплексного підходу до забезпечення безпеки в Європі.

У німецькомовному дискурсі часто використовуються терміни, такі як *Sanktionen* (санкції), *Embargo* (ембарго), *Wirtschaftsbeschränkungen* (економічні обмеження) та *Finanzsanktionen* (фінансові санкції). Наприклад, у публікації *Die Zeit* зазначається: *Die EU verhängte beispiellose Sanktionen gegen Russland, um den Druck auf den Kreml zu erhöhen* (ЄС запровадив безпрецедентні санкції проти Росії, щоб посилити тиск на Кремль). Такі формулювання акцентують увагу на масштабі та ефективності заходів, які розглядаються як частина загальної стратегії протидії російській агресії.

Особливе місце в дискурсі займають економічні санкції, які спрямовані на обмеження доступу Росії до глобальних фінансових ринків та ресурсів. Терміни *Handelsbeschränkungen* (торговельні обмеження), *Rohstoffembargo* (ембарго на сировину), *Technologieexportverbot* (заборона на експорт технологій) і *Energieembargo* (ембарго на енергоресурси) вказують на ключові аспекти санкційної політики. Наприклад, у матеріалі *Frankfurter Allgemeine Zeitung* йдеться: *Das Energieembargo gegen Russland ist ein zentraler Bestandteil der EU-Strategie zur Schwächung der russischen Wirtschaft* (Енергетичне ембарго проти Росії є центральною складовою стратегії ЄС щодо ослаблення російської економіки). Такі заходи спрямовані на позбавлення Росії ключових джерел доходу, що використовуються для фінансування війни, та на обмеження її економічного потенціалу в довгостроковій перспективі.

Фінансові санкції займають окрему позицію у структурі обмежувальних заходів. Терміни, такі як *Kontosperrungen* (замороження рахунків), *Ausschluss aus*

SWIFT (виключення зі SWIFT) та *Kapitalflüsse* (капітальні потоки), часто зустрічаються у публікаціях німецьких медіа. У статті *Süddeutsche Zeitung* зазначається: *Die Kontosperrungen russischer Oligarchen und der Ausschluss von Banken aus SWIFT sind wirksame Instrumente, um den finanziellen Spielraum des Kremls einzuschränken* (Замороження рахунків російських олігархів та виключення банків зі SWIFT є ефективними інструментами для обмеження фінансового простору Кремля). Це підкреслює ефективність точкових фінансових санкцій, які націлені на еліти та стратегічно важливі економічні структури.

Дискурс також приділяє увагу соціальним наслідкам санкцій для російського населення. У цьому контексті використовуються терміни *Wirtschaftsfolgen* (економічні наслідки), *Inflation* (інфляція), *Arbeitslosigkeit* (безробіття) та *Lebensstandard* (рівень життя). Наприклад, у повідомленнях *Deutsche Welle* зазначається: *Die Sanktionen haben zur Inflation und zum Rückgang des Lebensstandards in Russland geführt* (Санкції призвели до інфляції та зниження рівня життя в Росії). Цей аспект розглядається як додатковий важіль тиску, що створює внутрішній тиск на російський уряд.

У гуманітарному контексті санкційна політика висвітлюється через такі терміни, як *Ausnahmen für humanitäre Hilfe* (винятки для гуманітарної допомоги), *medizinische Güter* (медичні товари) та *Grundversorgung* (основне забезпечення). Це дозволяє показати, що санкції спрямовані на уряд і економічні структури Росії, а не на пересічне населення. У статті *Der Spiegel* зазначається: *Die Sanktionen sind so gestaltet, dass sie die humanitäre Hilfe und die Grundversorgung der Bevölkerung nicht beeinträchtigen* (Санкції розроблені таким чином, щоб не впливати на гуманітарну допомогу та основне забезпечення населення).

Політичні аспекти санкційного дискурсу відображаються через такі терміни, як *Sanktionsdruck* (санкційний тиск), *Diplomatische Maßnahmen* (дипломатичні заходи) та *internationale Solidarität* (міжнародна солідарність). Канцлер Німеччини Олаф Шольц заявив: *Die Sanktionen gegen Russland sind ein klares Signal der internationalen Solidarität und der Verteidigung des Völkerrechts* (Санкції

проти Росії є чітким сигналом міжнародної солідарності та захисту міжнародного права). Цей наратив підкреслює, що санкції є не лише економічним, але й політичним інструментом, який формує глобальну коаліцію проти агресії.

3.2. Особливості репрезентації українських подій у німецьких ЗМІ

Німецькі ЗМІ з моменту початку військових дій в Україні активно включилися у висвітлення подій, що відбуваються, формуючи громадську думку про дії Росії, український опір та міжнародні санкції, які розглядаються як інструмент тиску на агресора. На початку війни німецькі медіа здебільшого займали обережну позицію, намагаючись уникати однозначних заяв щодо дій Росії чи підтримки України. ЗМІ представляли війну як складну ситуацію, яка потребує дипломатичного врегулювання, і часто наголошували на необхідності діалогу між сторонами. Однак зі збільшенням інтенсивності військових дій та очевидним порушенням міжнародного права з боку Росії, німецькі медіа змінили свою риторику, все частіше представляючи події як акт агресії проти суверенної держави. Ця зміна в тональності була помітною в головних новинних виданнях та телеканалах, таких як *Der Spiegel*, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*, *Die Zeit*, а також у програмах політичного аналізу на телебаченні, де українські події почали трактувати через призму порушення міжнародних норм і прав людини [51, с. 50].

Репрезентація українських подій у німецьких ЗМІ не обмежується виключно інформуванням про військові дії. Значна увага приділяється гуманітарним аспектам війни, зокрема кризі біженців, порушенням прав людини та знищенню інфраструктури. Через репортажі, інтерв'ю з очевидцями та аналітичні матеріали німецькі ЗМІ створюють емоційно насичений образ української війни, що сприяє зростанню співчуття до українців серед населення Німеччини. Гуманітарна криза внаслідок війни стала однією з провідних тем у медіа, що вплинуло на

громадську підтримку санкцій проти Росії та вимоги надання гуманітарної та військової допомоги Україні.

Медіа також активно використовують певні лінгвістичні стратегії, щоб створити певний наратив навколо подій в Україні. Важливо відзначити, що термінологія, яка використовується у висвітленні війни, може суттєво впливати на сприйняття подій. Наприклад, слово *Krieg* (війна) спочатку використовувалося досить рідко, проте з часом стало основним терміном для опису подій. Така еволюція мовного оформлення війни сприяла чіткішому окресленню відповідальності сторін, а також вплинула на сприйняття війни як однозначної агресії з боку Росії. У свою чергу, Україна здебільшого представлена як країна, що бореться за свою незалежність і суверенітет, що викликає симпатію з боку аудиторії.

Особливу увагу німецькі медіа приділяють міжнародному контексту війни в Україні, висвітлюючи реакції інших країн, зокрема країн Європейського Союзу, США та міжнародних організацій. Німецьке населення через ЗМІ має доступ до широкого спектра аналітичних матеріалів, які розглядають глобальні наслідки війни. Одним із найактивніше обговорюваних аспектів є санкції проти Росії. Німецькі медіа ретельно висвітлюють, як міжнародні економічні санкції впливають на економіку Росії, які обмеження вводять західні країни та як це може позначитися на глобальних ринках. При цьому в німецькому дискурсі часто підкреслюється, що санкції є необхідним інструментом для тиску на Росію, що сприяє формуванню громадської підтримки цього політичного курсу.

Серед іншого, німецькі медіа активно підтримують дискусії щодо військової допомоги Україні. Однією з ключових тем стало обговорення доцільності надання Україні оборонної зброї та іншої військової підтримки з боку Німеччини та її союзників. Спочатку ця тема викликала значні суперечки, оскільки німецьке суспільство традиційно виступає за пацифізм і не підтримує активну участь у військових діях. Однак через постійне висвітлення подій в Україні, зокрема жахливих наслідків для мирного населення та систематичних порушень прав

людини, громадська думка поступово змінилася в бік більшої підтримки військової допомоги Україні.

Однією з медіа-стратегій, що впливають на зміну громадської думки, є фокус на окремих історіях та долях постраждалих від війни. Репортажі з України, що демонструють страждання цивільного населення, розруху та наслідки бойових дій, сприяють підвищенню емпатії серед німецької аудиторії. Такий підхід дозволяє глядачам і читачам відчувати безпосередній зв'язок з подіями в Україні, що своєю чергою збільшує їхню підтримку більш активних заходів щодо допомоги Україні, включаючи санкції та військову допомогу [38, с. 118].

Німецькі медіа також значну увагу приділяють особистим історіям українських біженців, що знаходять прихисток у Німеччині. Репрезентація українців у контексті їхнього вимушеного переселення створює додаткові підстави для співчуття та підтримки, формуючи в аудиторії відчуття солідарності з українським народом. Важливо, що ЗМІ підкреслюють не лише страждання, а й стійкість українців, їхню здатність до опору та надію на відновлення незалежної та демократичної держави. Така подача матеріалів сприяє тому, що населення Німеччини більш активно підтримує гуманітарну та матеріальну допомогу для українських біженців.

Окрім висвітлення подій в Україні, німецькі медіа також активно обговорюють роль Росії у конфлікті та її міжнародну політику. Через ЗМІ німецьке суспільство отримує інформацію про систематичні порушення прав людини, використання пропаганди та інформаційні маніпуляції з боку російських медіа та політичного керівництва. Така інформація допомагає формувати негативний образ російського режиму та підвищує рівень підтримки жорсткіших санкцій і міжнародного тиску на Москву.

У німецькому медіапросторі також широко обговорюється питання енергетичної залежності від Росії. Ця тема стала особливо актуальною у світлі війни в Україні, оскільки багато європейських країн, зокрема Німеччина, залежать від російського газу та нафти. У зв'язку з цим медіа активно висвітлюють необхідність диверсифікації енергетичних джерел та зменшення

залежності від Росії як засобу тиску на агресора. Німецькі ЗМІ також інформують суспільство про урядові ініціативи, спрямовані на пошук альтернативних постачальників енергоносіїв, а також про потенційні наслідки для економіки Німеччини у разі повного припинення імпорту російського газу.

Варто зазначити, що ЗМІ в Німеччині відіграють не лише інформаційну, але й мобілізаційну роль. Вони активно закликають громадян до участі в акціях підтримки України, збору гуманітарної допомоги, а також висвітлюють різні ініціативи, спрямовані на допомогу постраждалим від війни. Завдяки такому висвітленню подій громадськість Німеччини стає більш залученою до вирішення гуманітарних та соціальних проблем, спричинених війною.

Особливості репрезентації українських подій у німецьких ЗМІ демонструють складну й багатогранну картину наративів, що формують громадське сприйняття війни в Україні. Німецькі медіа, будучи важливим інструментом у процесі комунікації та впливу на суспільну думку, репрезентують події через низку основних наративів, що відображають різні аспекти війни, соціальні, гуманітарні та геополітичні наслідки. Одним з ключових наративів, які з'являються у німецьких ЗМІ, є «гуманітарна криза». Цей наратив акцентує увагу на катастрофічних наслідках війни для мирного населення України, підкреслюючи складні умови життя, що склалися внаслідок російської агресії. Медіа висвітлюють масове переселення людей, руйнування інфраструктури, відсутність доступу до основних засобів для життя, таких як їжа, вода та медична допомога. Така подача подій спонукає до глибокого співчуття та підкреслює необхідність міжнародної допомоги, що також відображається в дискурсі щодо зростаючої підтримки українських біженців і гуманітарних місій у Європі, включаючи Німеччину.

Гуманітарний аспект війни репрезентується через розповіді про страждання цивільного населення, зокрема жінок, дітей та літніх людей, які найбільш вразливі у періоди війни. Цей наратив підкріплюється численними репортажами про бомбування цивільних об'єктів, руйнування житлових будинків та шкіл, а також репортажами про лікарні, що постраждали від обстрілів. У

німецькомовному медійному просторі велике значення приділяється історіям індивідуальних жертв конфлікту, що створює персоналізоване бачення трагедії війни, спонукаючи до емоційного відгуку та мобілізації допомоги. Це також формує наратив про європейську солідарність, у якій Німеччина відіграє ключову роль як країна, що надає притулок великій кількості біженців з України та бере активну участь у гуманітарних програмах.

Інший значний наратив у німецьких ЗМІ - «героїзм українців». Цей наратив підкреслює мужність і відвагу українського народу, зокрема українських військових та звичайних громадян, які стоять на захисті своєї країни від російської агресії. Німецькі медіа часто зосереджуються на героїчних історіях окремих українців, які самовіддано борються за свободу та незалежність своєї держави. Такі історії створюють уявлення про Україну як націю, яка стійко протистоїть загрозам, незважаючи на складні умови війни. Героїзм українців подається в контексті їхньої рішучості захищати демократичні цінності, що робить цей наратив частиною більш широкого дискурсу про боротьбу демократії проти авторитаризму.

Медіа висвітлюють подвиги як українських військових, які щоденно ризикують життям на полі бою, так і цивільного населення, яке допомагає військовим, залучене до волонтерських рухів або підтримує свою країну іншими способами. Репрезентація героїзму стає важливим елементом у конструюванні позитивного образу України в очах міжнародної спільноти. Вона також сприяє формуванню відчуття колективної відповідальності та морального обов'язку щодо підтримки українського народу у боротьбі за незалежність. Це сприяє посиленню політичної та військової допомоги з боку західних держав, включаючи Німеччину, оскільки український героїзм сприймається як частина ширшої боротьби за захист демократичних принципів і стабільність у Європі.

Наратив «європейська солідарність» також займає важливе місце в німецькомовному дискурсі. У контексті війни в Україні цей наратив підкреслює підтримку, яку європейські країни, зокрема Німеччина, надають Україні як на політичному, так і на економічному та військовому рівнях. Німецькі медіа часто

фокусуються на єдності європейських країн у питаннях запровадження санкцій проти Росії, наданні військової допомоги Україні та підтримці українських біженців. Репрезентація європейської солідарності підкреслює необхідність збереження єдності Європейського Союзу перед обличчям російської загрози та акцентує увагу на тому, що війна в Україні не є суто українською проблемою, а впливає на безпеку і стабільність всієї Європи.

У цьому наративі також присутній акцент на міжнародних зусиллях у підтримці України та європейському бажанні допомогти Україні зберегти суверенітет і територіальну цілісність. Політичні та економічні санкції проти Росії, спрямовані на послаблення її військової машини, розглядаються як частина колективної відповідальності Європи за безпеку на континенті. Німецькі медіа також висвітлюють важливість координації дій серед країн НАТО та ЄС, зокрема стосовно прийняття спільних рішень щодо допомоги Україні та посилення оборонних можливостей Європи у відповідь на російську агресію. Відповідно до цього наративу, європейська солідарність стає невід'ємною частиною боротьби за збереження миру та стабільності в Європі.

Також варто зазначити наратив «глобальні наслідки», який поступово розширюється у німецькомовному дискурсі. Цей наратив виходить за межі виключно українсько-російської війни і підкреслює, що війна в Україні має глобальні наслідки, впливаючи на економіку, енергетику та безпеку в усьому світі. Німецькі ЗМІ акцентують увагу на тому, що війна призводить до глобальної енергетичної кризи, зокрема через порушення постачання енергоносіїв з Росії до Європи. Це підкреслює необхідність зменшення залежності від російського газу і переходу до більш екологічних та незалежних енергетичних джерел, що відображається у публікаціях, які підтримують розробку альтернативних енергетичних стратегій для ЄС.

Економічні аспекти війни також репрезентуються через наратив про зростання світових цін на продукти харчування та збільшення кількості голодуючих через порушення ланцюгів постачання українського зерна до країн Африки та Близького Сходу. У цьому контексті німецькі медіа зосереджуються

на питаннях міжнародної продовольчої безпеки та ролі України як одного з головних експортерів сільськогосподарської продукції. Це посилює аргументацію на користь активної підтримки України, оскільки стабільність у регіоні безпосередньо впливає на глобальну економічну та продовольчу ситуацію.

Ще один наратив, що все більше з'являється у німецьких медіа, – це «моральна відповідальність Заходу». Цей наратив підкреслює, що західні країни, зокрема Німеччина, мають моральний обов'язок допомагати Україні в її боротьбі за незалежність. Він акцентує увагу на тому, що демократії повинні підтримувати одна одну у боротьбі проти авторитарних режимів, що підривають основи міжнародного порядку. Німецькі ЗМІ репрезентують війну в Україні як виклик для всієї системи західних цінностей, таких як демократія, права людини та свобода. Цей наратив є центральним у риториці щодо необхідності продовження санкцій проти Росії, посилення військової допомоги Україні та збереження міжнародного тиску на російський уряд.

Крім цього, у німецькомовному дискурсі присутній наратив про необхідність підтримки внутрішніх реформ в Україні. Медіа акцентують увагу на тому, що, незважаючи на війну, Україна повинна продовжувати боротьбу з корупцією, реформувати правову систему та зміцнювати державні інституції. Цей наратив спрямований на підтримку довгострокової стабільності України, яка має стати сильною державою, спроможною захищати свої інтереси та зберігати суверенітет. Німецькі ЗМІ часто підкреслюють, що підтримка з боку Європи повинна бути комплексною, включаючи не лише військову та гуманітарну допомогу, але й політичні та економічні інструменти для підтримки реформ в Україні.

Державні медіа Німеччини, такі як ARD та ZDF, виконують функцію громадського мовлення та дотримуються стандартів об'єктивності та збалансованості у своїх матеріалах. У висвітленні війни в Україні ці медіа роблять акцент на міжнародно-правових аспектах, включаючи порушення територіальної цілісності України, агресію Росії та наслідки для європейської

безпеки. Значна увага приділяється дипломатичним зусиллям міжнародної спільноти, зокрема ролі ЄС і НАТО у врегулюванні війни. Державні медіа регулярно залучають експертів у галузі міжнародних відносин, політики та безпеки, що сприяє глибшому аналізу подій. Крім того, вони систематично висвітлюють гуманітарні аспекти війни, зокрема ситуацію з біженцями, цивільними жертвами та зруйнованою інфраструктурою. Такий підхід сприяє формуванню у аудиторії комплексного розуміння війни через її різні аспекти – правовий, дипломатичний та гуманітарний.

Приватні медіаканали, такі як RTL, ProSieben та інші комерційні платформи, відзначаються більш гнучким підходом у виборі редакційної політики, що дозволяє їм акцентувати увагу на аспектах війни, які можуть бути більш привабливими для широкої аудиторії. Їхні репортажі часто включають драматичні візуальні матеріали, особисті історії жертв війни та емоційно насичені сюжети, спрямовані на виклик співчуття чи обурення. Такий підхід дозволяє приватним медіа залучати широку аудиторію, проте іноді це може супроводжуватися менш детальним аналізом складних геополітичних аспектів війни. Війна в Україні тут висвітлюється не лише через політичні чи військові події, але й через людський вимір війни, що сприяє емоційній залученості глядачів. Проте конкуренція за аудиторію та рекламодавців інколи може стимулювати до створення спрощених або сенсаційних матеріалів, що здатне обмежувати глибину розуміння аудиторією складних міжнародних процесів.

Різниця між підходами державних та приватних медіа відображає широту інформаційного поля Німеччини. Державні канали забезпечують більш аналітичне та збалансоване висвітлення подій, акцентуючи увагу на міжнародно-правових та гуманітарних аспектах війни. Натомість приватні медіа більше зосереджуються на емоційному впливі та доступності інформації, що дозволяє їм залучати широку аудиторію, але іноді за рахунок глибини аналізу. Це створює різноманітну інформаційну пропозицію для німецького суспільства, дозволяючи кожному сегменту аудиторії знайти свій підхід до розуміння війни в Україні.

Соціальні медіа, такі як Facebook, Twitter, YouTube та інші онлайн-платформи, також стали ключовими каналами для поширення інформації про війну в Україні. Вони відзначаються швидкістю поширення новин та значним впливом на формування громадської думки, особливо серед молодшої аудиторії. Важливою рисою соціальних мереж є те, що вони дозволяють користувачам самостійно створювати контент та ділитися ним, що призводить до великого різноманіття точок зору. Однак, цей плюралізм може мати й негативний бік: через відсутність чіткої регуляції контенту в соціальних мережах часто поширюються неперевірені або маніпулятивні новини, фейки та пропаганда. У випадку війни в Україні це особливо актуально, оскільки обидві сторони війни активно використовують соціальні мережі як інструмент інформаційної війни. Соціальні мережі також стають платформою для громадських активістів, журналістів і політичних діячів, які використовують їх для висвітлення подій, але при цьому часто подають інформацію з певною суб'єктивною точкою зору.

Аналізуючи об'єктивність та упередженість у висвітленні війни в Україні німецькими ЗМІ, можна дійти висновку, що різні медіаканали по-різному підходять до подачі інформації, що впливає на сприйняття подій у різних сегментах аудиторії. Державні медіа мають зобов'язання дотримуватися журналістських стандартів, таких як об'єктивність, точність та неупередженість. Вони надають платформу для висловлювання різних точок зору, намагаючись висвітлювати війну з максимальною нейтральністю. Це можна побачити в тому, як державні канали намагаються врівноважувати свої репортажі, включаючи коментарі як представників української сторони, так і незалежних міжнародних експертів. Попри це, деякі критики все ж зазначають, що навіть державні медіа можуть схилитися до певної упередженості, особливо коли мова йде про зовнішню політику Німеччини та її стратегічні інтереси.

Приватні медіа, які не завжди мають такі жорсткі вимоги до дотримання стандартів об'єктивності, іноді можуть демонструвати упередженість через спрощення складних питань або акцентування на сенсаційних аспектах війни. Оскільки приватні канали залежать від прибутків від реклами та рейтингу

глядачів, вони можуть зосереджуватися на найбільш емоційно насичених або драматичних подіях, що здатні привернути увагу аудиторії. Це призводить до того, що приватні медіа можуть більше зосереджуватися на короткотривалих сенсаціях, а не на системному аналізі причин та наслідків війни. Водночас, такі підходи можуть впливати на сприйняття війни як чогось, що обмежується лише гуманітарними трагедіями, без глибокого розуміння політичних та історичних передумов війни.

В соціальних мережах питання об'єктивності та упередженості стає ще більш складним, оскільки контент тут часто створюється звичайними користувачами або групами, що мають свої власні політичні або ідеологічні погляди. Це може призводити до того, що інформація, яка поширюється через ці канали, часто носить упереджений характер, що впливає на формування громадської думки. Соціальні мережі стають інструментом дезінформації та пропаганди, що особливо небезпечно в умовах війни, коли розповсюдження неправдивих даних може мати серйозні наслідки. Однак, з іншого боку, соціальні медіа також відіграють важливу роль у висвітленні фактів з місця подій, надаючи платформу для незалежних журналістів та громадських активістів, які можуть ділитися інформацією безпосередньо, без втручання редакторів або медійних компаній. Це створює можливість для альтернативних точок зору, які не завжди знаходять місце в традиційних медіа.

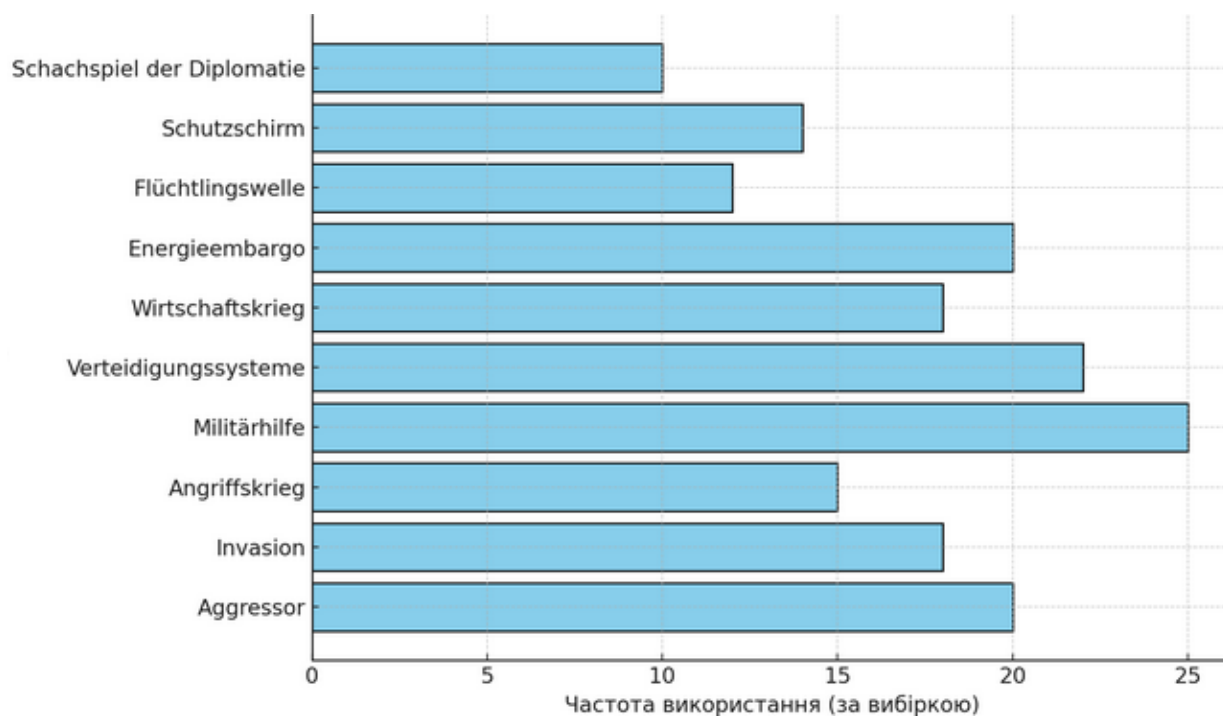

Рис. 3.1 Розподіл використання термінів у німецькому воєнно-політичному дискурсі

Висновки до розділу 3

У третьому розділі досліджено ключові концепти німецькомовного дискурсу, що стосуються війни в Україні, та проаналізовано особливості репрезентації українських подій у німецьких ЗМІ. Особливу увагу приділено аналізу концептів «АГРЕСІЯ» та «ПІДТРИМКА», а також ролі санкційної політики як інструменту впливу. Концепт «АГРЕСІЯ» є центральним у дискурсі, формуючи наративи, що акцентують увагу на односторонньому характері насильства з боку Росії. У медійному висвітленні та політичних заявах терміни, такі як *Aggressor* (агресор), *Angriffskrieg* (нападницька війна) та *Invasion* (вторгнення), використовуються для підкреслення нелегітимності дій Росії та порушення міжнародного права. Водночас Україна представлена як жертва неспровокованого насильства, що відстоює свій суверенітет і демократичні цінності. Ця дихотомія створює уявлення про конфлікт як боротьбу між добром і злом, що посилює підтримку України в європейському суспільстві.

Концепт UNTERSTÜTZUNG висвітлюється через військові, економічні та гуманітарні аспекти допомоги, які репрезентують солідарність німецькомовних країн із Україною. Військова підтримка описується через такі терміни, як *Militärhilfe* (військова допомога) та *Verteidigungssysteme* (системи оборони), що підкреслюють оборонний характер заходів. Економічна допомога акцентується через *Wirtschaftshilfe* (економічна допомога) та *Infrastrukturwiederaufbau* (відновлення інфраструктури), а гуманітарна – через *humanitäre Hilfe* (гуманітарна допомога) та *Flüchtlingsunterstützung* (підтримка біженців). Така багатогранна підтримка репрезентується як стратегічно необхідна для стабілізації України.

Санкційна політика у німецькомовному дискурсі постає як ключовий інструмент тиску на Росію. Терміни, такі як *Sanktionen* (санкції), *Energieembargo* (енергетичне ембарго) та *Finanzsanktionen* (фінансові санкції), формують уявлення про ефективність цих заходів у підриві економічного потенціалу Росії. Політичні аспекти санкцій, включаючи *internationale Solidarität* (міжнародну солідарність), підкреслюють значення санкцій як частини глобальної стратегії протидії агресії.

Таким чином, у німецькомовному дискурсі війна в Україні репрезентується через комплекс ключових концептів, що формують чіткі наративи, спрямовані на засудження агресії Росії, підтримку України та забезпечення міжнародного порядку. Лінгвістичні та візуальні засоби висвітлення подій сприяють створенню стійкої громадської підтримки та легітимізації політичних рішень у контексті війни.

ВИСНОВКИ

Дослідження воєнно-політичного дискурсу на матеріалі німецьких ЗМІ виявило багатовимірність і складність цього феномена, що поєднує в собі елементи політичної риторики, медійних стратегій і лінгвістичних особливостей. На основі теоретичних засад було розглянуто поняття «дискурс» у сучасній лінгвістиці, що дозволило окреслити дискурс як багаторівневу систему комунікації, яка включає в себе когнітивні, соціокультурні й лінгвістичні аспекти. Особливу увагу було приділено концептуальним особливостям воєнно-політичного дискурсу, які визначають його специфіку в контексті військових і політичних конфліктів.

Однією з ключових ознак воєнно-політичного дискурсу є поєднання військової та політичної риторики, що створює унікальну комунікативну платформу для опису, легітимації й оцінки воєнних дій у політичному контексті. Політичний дискурс, як частина загального політичного комунікативного процесу, відзначається своїм прагненням до маніпулятивності та використання різних риторичних і мовленнєвих технік для досягнення політичних цілей. Це особливо виражено в умовах конфліктів, коли політики і медіа використовують лінгвістичні засоби для створення та підтримки певних наративів, які виправдовують або засуджують воєнні дії, а також формують громадську думку.

Лінгвостилістичні характеристики німецькомовного воєнно-політичного дискурсу в німецьких ЗМІ демонструють, що лексика й стилістика відіграють ключову роль у репрезентації воєнних подій. Лексичні особливості включають використання спеціальних термінів, що мають на меті окреслити політичні та воєнні дії в контексті міжнародного права, дипломатії та безпеки. Стилістичні особливості полягають у використанні риторичних прийомів, які створюють емоційно заряджені повідомлення, спрямовані на формування певних поглядів та емоційного ставлення до подій. Особливо це актуально в умовах війни в Україні, де медіа використовують специфічні лінгвістичні конструкції для підкреслення агресії з боку Росії та боротьби України за незалежність.

Аналіз використання евфемізмів у німецькомовному воєнно-політичному дискурсі свідчить про їхню роль у створенні більш нейтральних або навіть позитивних наративів навколо подій, які можуть мати значно негативніші наслідки. Евфемізми використовуються для пом'якшення інформації про воєнні операції, агресію або порушення прав людини, що дозволяє уникати гострої реакції з боку громадськості та легітимізувати дії політиків або військових у міжнародному контексті.

Дослідження концептів, таких як AGGRESSION/АГРЕСІЯ, SOUVERÄNITÄT/СУВЕРЕНІТЕТ» та DEMOKRATIE/ДЕМОКРАТІЯ, у німецькомовному дискурсі щодо війни в Україні дозволило виявити, що ці концепти є основою для формування риторики, спрямованої на захист України та її права на самовизначення. Концепт AGGRESSION використовується для опису дій Росії щодо України як порушення міжнародних норм, що підкреслює нелегітимність таких дій з точки зору міжнародного права. Концепт «суверенітет» акцентує увагу на праві України на територіальну цілісність та незалежність, що є центральним у аргументації на користь міжнародної підтримки країни. DEMOKRATIE в цьому дискурсі виступає як контраргумент авторитаризму, представляючи війну в Україні як частину глобальної боротьби між демократичними і авторитарними режимами.

Особливості репрезентації українських подій у німецьких ЗМІ також були досліджені в контексті їхнього впливу на громадську думку. Німецькі медіа активно висвітлюють події в Україні, підкреслюючи як гуманітарні аспекти конфлікту, так і політичні наслідки для міжнародної безпеки. Через новини, аналітичні матеріали та репортажі німецькі ЗМІ створюють емоційний зв'язок із аудиторією, що сприяє зростанню підтримки України серед населення. Крім того, особлива увага приділяється міжнародним санкціям проти Росії та питанням надання військової та гуманітарної допомоги Україні, що свідчить про активну участь медіа в процесі формування політичної позиції Німеччини щодо російсько-української війни.

Підсумовуючи, вплив ЗМІ на громадську думку щодо війни в Україні є вагомим чинником у формуванні політичної позиції як уряду, так і громадянського суспільства. Німецькі ЗМІ виступають потужним інструментом, що допомагає окреслити реальність війни та створити позитивний образ України як країни, що бореться за свої демократичні цінності та незалежність. Це відображається в активній підтримці санкцій проти Росії, а також у зростаючій підтримці військової допомоги Україні, яка в початкових етапах конфлікту була суперечливою темою в німецькому суспільстві.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акульшина Н. Т. Поняття «військового» та «воєнного» дискурсів – об’єктивна тотожність та/чи перманентна протилежність. Харків. *Studia Linguistica* : [зб. наук. праць]. К. : ВПЦ «Київський університет», 2011. Вип. 5. С. 458–462
2. Бабічев О. І. Аналіз російських наративів заперечення геноциду української нації в період війни 2014-2024. *Сумський історико-архівний журнал*. № XLII. 2024. С. 45–52.
3. Балабін В. В. Військова складова професійної компетентності військового перекладача. *Науковий вісник Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. 2018. № 9. С. 6–9.
4. Балабін В. В. Завдання теорії військового перекладу. *Філологія і лінгвістика в сучасному суспільстві: матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю (м. Харків, 23–24 бер. 2018 р.)*. Харків. 2018. С. 105–107.
5. Балабін В. В. Зміст та структура лінгвістичного забезпечення військ. *Військова освіта та наука: матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю (м. Київ, 23 бер. 2011 р.)*. Київ. 2011. С. 95–96.
6. Балабін В. В. Концептуальний апарат теорії військового перекладу. *Військова освіта і наука: матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю (м. Київ, 27 листоп. 2015 р.)*. Київ. 2015. С. 95–96.
7. Балабін В. В. Онтологічна сутність теорії військового перекладу. *Військова освіта і наука: матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю (м. Київ, 25 листоп. 2016 р.)*. Київ. 2016. С. 102–105.
8. Балабін В. В. Теоретичні засади військового перекладу в Україні. Київ. Логос. 2018. 492 с.
9. Балабін В. В. Жанрово-стильова специфіка військового перекладу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2018. 2 (34). С. 67–73.

10. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ: Довіра. 2017. 205 с.
11. Білецька О. О. Переклад інформаційно-новинних текстів у контексті міжкультурної комунікації. *Молодий вчений*. 2016. № 3. С. 638–642.
12. Білик К. М. Аналіз лінгвальних характеристик корпусу медіатекстів тематики «Війна в Україні». *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*. 2023. 1 (99). С. 54–74.
13. Білозір О. С. Проблема функціонально-семантичного поля фазовості у лінгвістиці. *Молодий Вчений*. 2018. № 5. С. 102–106.
14. Бондаренко Н. Медіатекст як ресурс осучаснення й збагачення змісту підручника українською мовою. *Problems of the modern textbook*. 2021. № 27. С. 15–26.
15. Василенко Д. В. Розвиток словникового складу англійської мови військової сфери ХХ – початку ХХІ століття: автореф. дис... канд. філол. наук: спец. 10.02.04 «Філологія». ДНУ ім. Василя Стуса, Інститут перекладознавства. Дніпро. 2016. 22 с.
16. Волощук Ю., Жмаєва Н. Специфіка перекладу англомовних новинних текстів українською мовою (на матеріалі новинних текстів ОБСЄ). *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. 2020. № 31. С. 164–181.
17. Данильян О., Дзьобань О. Інформаційна війна у медіапросторі сучасного суспільства. *Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2022. № 3 (54). URL: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.54.265589> (дата звернення: 13.09.2024).
18. Дашкова К. В. Поняття «лексико-семантичне поле» і його структура. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*. 2020. № 33. С. 56–60.
19. Дослідження Громадського об'єднання «Детектор медіа». URL: <https://detector.media/infospace/article/210209/2023-04-18-indeks-mediagramotnosti-ukraintsiv-2020-2022-kоротka-prezentatsiya/> (дата звернення: 13.09.2024).

20. Жаровська І., Ортинська Н. Інформаційна війна як сучасне глобалізаційне явище. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». 2020. 7 (2). С. 56–61.

21. Ілюк К. Інформаційна війна – це не тільки фейки. Інтернет-видання «MEDIASAPIENS». URL: <https://ms.detector.media/propaganda-ta-vplivi/post/29264/2022-03-31-informatsiyna-viyna-tse-netilky-feyky/> (дата звернення: 13.09.2024).

22. Коритнік Д. Ю., Баранова С. В. Медіадискурс як різнопланове явище сучасних досліджень. *Нова філологія*. 2020. 80 (1). С. 266–271.

23. Коруц У. Інформаційна війна як інструмент пропаганди війни: правові підстави протидії. *Підприємництво, господарство, право: Збірник наукових праць. Міжнародне право*. 2020. № 8. С. 334–339.

24. Лисецька Н. Г. Топос-аналіз концепту «Flüchtlinge» в сучасному німецькомовному дискурсі. *Актуальні питання іноземної філології*. 2018. № 8. С. 191–197.

25. Лісовський В. М. Сутність поняття військово-технічний текст. *Молодіжна військова наука у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка: матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю* (м. Київ, 26 квіт. 2018 р.). Київ. 2018. С. 302–303.

26. Лісовський В. М. Сутність поняття військово-технічний текст. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених, ад'юнктів, слухачів, курсантів і студентів*. Київ. ВІКНУ. 2018. С. 302–303.

27. Лукіяничук О. Ю. Способи класифікації військових термінів. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. 2017. № 66. С. 65–68.

28. Матюша П. А. Франкомовні та румуномовні назви військових структур в українському перекладі: дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.16 «Філологія». КНУ ім. Тараса Шевченка, Інститут перекладознавства. Київ. 2017. 260 с.

29. Моркотун С. Б., Вигівський В. Л., Башманівський О. Л. Особливості перекладу текстів новин в умовах зіткнення політичних інтересів. *Закарпатські філологічні студії*. 2017. № 4. С. 64–68.
30. Мосієвич Л. В. Прийоми англо-українського перекладу військового дискурсу. *Серія: «Мова та культура»*. 2017. № 29-27. С. 112–117.
31. Нікіфорова О. М. Біла книга як унікальна жанрова форма воєнно-політичного перекладу. *Військова освіта та наука: матеріали наук.-практ. конф. з міжнар. участю (м. Київ, 29 листоп. 2019 р.)*. Київ. 2019. С. 118–119.
32. Патлашинська І. Сучасна російсько-українська інформаційна війна: завдання, методи та особливості використання. *Регіональні студії*. 2022. № 28. С. 84–87.
33. Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі. Харків. ХНУ імені В. Н. Каразіна. 2017. 376 с.
34. Слаба О., Падалко О., Василенко Я., Перфенова О. Функціональні аспекти міжмовних запозичень: Сучасні виклики. *Arab World English Journal (AWEJ)*. 2021. Vol. 12. № 2. С. 318–329.
35. Тараненко О. Долання евфемізації в «мові війни» українського медійного та політичного дискурсу. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Журналістські науки: збірник наукових праць / МОН України*. 2017. № 883. С. 139–144.
36. Ткачівська М. Р. Евфемізм або мовна дипломатія (на прикладі української та німецької мов). *Прикарпатський вісник*. 2016. № 2 (34). С. 102–110.
37. Фабіан М. П. Контрастивна лексикологія англійської та української мов. Ужгород. Поліграфцентр «Ліра». 2023. 114 с.
38. Фурсіна Н. А. Дискурс сучасного військового конфлікту. *Полікомплексні війни. Економіка і держава*. 2019. № 4. С. 112–118.
39. Шавлач Ю. В., Лазебна О. А., Хоменко О. А. Німецькомовний ювенальний медіадискурс як фрагмент картини світу підлітка: лінгвокогнітивне дослідження. *Науковий журнал «Вчені записки Таврійського національного*

університету імені В. І. Вернадського». Серія «Філологія. Соціальні комунікації». 2020. Том 31 (70) № 3. С. 200–204.

40. Davidson D. What Metaphors Mean. *Critical Inquiry*. 2015. № 5. С. 31–47.

41. Der Spiegel. <https://www.spiegel.de/spiegel/print/index-2024-41.html>

42. DUDEN. Deutsches Universalwörterbuch. Bibliographisches Institut. Mannheim. 2013

43. Focus. <https://www.focus.de>

44. Girnth H. Sprache und Sprachverwendung in der Politik. In: T. Gloning, J. Kilian (Hg.): Germanistische Arbeitshefte. Band 39. Berlin; Boston. Walter de Gruyter GmbH. 2015. 180 S.

45. Guadagno R. E., Guttieri K. Fake news and information warfare: An examination of the political and psychological processes from the digital sphere to the real world. In *Research anthology on fake news, political warfare, and combatting the spread of misinformation*. 2021. С. 218–242.

46. Kienpointner M. Topoi. In: E. Felder und A. Gardt (Hg.): *Handbücher Sprachwissen*. HSW 19. In: K. S. Roth, M. Wengeler und A. Ziem. (Hg.): *Handbuch Sprache in Politik und Gesellschaft*. Berlin; Boston. Walter de Gruyter GmbH. 2017. S. 187–211.

47. Klinmenko Y. F., Rusanyvskyi V. M. Lexicographical Aspect of Military-Political Discourse Lexical Units in a Bilingual Educational Dictionary. 2020. Т. 13. № 12. С. 213–217.

48. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors we live by*. Chicago. The University of Chicago Press. 2016. 256 p.

49. Michaels J. *The Discourse Trap and the US Military*. New York. PALGRAVE MACMILLAN. 2013. 267 p.

50. Nida E. A. *Toward a Science of Translating*. Leiden. E.J. Brill. 2015. 331 p.

51. Nedashkivska T., Kushmar L. Associative Way from Perception to Understanding: Associative Field vs Lexical-Semantic Field. *Journal of Modern Education Review*. 2017. 7 (1). С. 44–50.
52. Niehr T. Einführung in die Politolinguistik. Vandenhoeck & Ruprecht. 2014. 191 S.
53. Niehr T. Argumentation in Texten. In: E. Felder und A. Gardt (Hg.): *Handbücher Sprachwissen. HSW 19*. In: K. S. Roth, M. Wengeler und A Ziem. (Hg.): *Handbuch Sprache in Politik und Gesellschaft*. Berlin; Boston. Walter de Gruyter GmbH. 2017. S. 165–186.
54. Reiß K. Möglichkeiten und Grenzen der Übersetzungskritik: Kategorien und Kriterien für eine sachgerechte Beurteilung von Übersetzungen. München. Hueber. 2018. 124 S.
55. Reiß K. Texttyp und Übersetzungsmethode: der operative Text. Heidelberg. Julius Groos. 1983. 146 S.
56. Roelcke T. Zur Gliederung von Fachsprache und Fachkommunikation. Stuttgart. Fachsprache. 2017. 178 S.
57. Schreiber W. Der neue unsichtbare Krieg? Zum Begriff der «hybriden» Kriegführung. Politik und Zeitgeschichte. 26.08.2016. URL: <https://www.bpb.de/shop/zeitschriften/apuz/232962/der-neue-unsichtbare-krieg/> (дата звернення: 13.09.2024).
58. Snell-Hornby M., Hönig H. G., Kußmaul P. *Handbuch Translation* (Zweite, verbesserte Auflage). Tübingen. Stauffenburg. 2016. 448 S.
59. Spiegel. URL: <https://www.spiegel.de/politik/deutschland/afghanischehilfskraefte-der-bundeswehr-so-viele-menschen-wie-moeglich-da-rausholen-aa37baed2-7e95-4ff7-bba2-6cae4292159d> (дата звернення: 13.09.2024).
60. Spieß C. Metaphern. In: E. Felder und A. Gardt (Hg.): *Handbücher Sprachwissen. HSW 19*. In: K. S. Roth, M. Wengeler und A Ziem. (Hg.): *Handbuch Sprache in Politik und Gesellschaft*. Berlin; Boston. Walter de Gruyter GmbH. 2017. S. 94–115.

61. Süddeutsche Zeitung. URL: <https://www.sueddeutsche.de/politik> (дата звернення: 13.09.2024).
62. Vinay J. P., Darbelnet J. Comparative Stylistics of French and English: A Methodology for Translation. Amsterdam. John Benjamins Publishing Company. 2016. 359 p.
63. Welt. URL: <https://www.welt.de/politik/> (дата звернення: 13.09.2024).